

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 40 ★ ΙΟΥΝΙΟΣ 1981 ★ ΣΙΒΑΝ 5741

«Πόλεις ὡχυρωμέναι μέ τείχη ὑψηλά» (Δευτ. 3:5)

ערים בצרת חומה גבהה

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΕΓΙΝΕ στό Βόλο τό 4ο Πανελλαδικό Συνέδριο των Έβραιων γυναικῶν, που ἀσχολήθηκε μὲν ζωτικά θέματα τοῦ Έβραϊσμοῦ τῆς Ελλάδος.

ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ συζητήθηκαν ούσιαστικά προβλήματα ὅπως, ἡ ἔβραική ταυτότητα καὶ σέ προέκταση ἡ διαπαιδαγώγησις τῶν παιδιῶν, ἡ διατήρησις τῶν παραδόσεων στά πλαίσια τῆς εύρυτέρας προσπαθείας γιά τή συντήρησι τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας κ.ἄ.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ αὐτά χαρακτηρίζονται σάν ζωτικά μιά καὶ ὁ δεσμός μὲ τίς ρίζες, ὁποιεσδήποτε ρίζες, εἴναι πρωταρχικός σκοπός τῆς κάθε Ελληνίδας μητέρας, ίδιαίτερα μάλιστα ὅταν ἡ οἰκογένεια ἀνήκει σέ θρησκευτική μειονότητα.

Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ αύτοῦ τοῦ σκοποῦ ξεπερνᾶ τούς στόχους καὶ τίς φιλοδοξίες τῶν γυναικείων δργανώσεων. Ἐνδιαφέρει κι ἀφορᾶ τόν καθένα μας, σάν πολίτη, σάν ὄμάδα καὶ σάν ἄτομο.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ πάντως ὅτι αὐτή ἡ κοινωνική συμβολή τῆς γυναικάς, εἴναι σημαντικώτερη καὶ θετικώτερη ἀπό τήν ἐπαγγελματική ἡ ἄλλη χειραφέτησί της. Ἡ δικαίωσις τῆς πανάρχαιας συμβολῆς της στήν κοινωνία καὶ στήν οἰκογένεια ἀποτελεῖ καὶ τήν παραδοχή τῆς γυναίκας.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ὀφείλουμε νά σημειώσουμε ὅτι, οἱ γυναῖκες βρίσκονται πάντα στήν πρωτοπορία κάθε ἑκδηλώσεως πού γίνεται στίς Κοινότητές μας. Ἡ μικρή τους δργάνωσις ἀποδεικνύεται συχνά θαυματουργή. Οἱ γυναῖκες, ἀπό τήν γιαγιά μέχρι τήν ἐγγονή, εἴναι πάντα πρόθυμες, πάντα ἔτοιμες γιά νά βοηθήσουν ἀποτελεσματικά κάθε κοινοτική προσπάθεια.

ΟΙ ΓΡΑΜΜΕΣ αύτές ἀποτελοῦν ἀναγνώρισι τῆς μεγάλης συμβολῆς τῆς γυναίκας στά «κοινά» κι ἔκφρασι τῆς τιμῆς καὶ τῆς βαθειᾶς εύγνωμοσύνης μας πρός αὐτήν.

Λόγω τῶν θερινῶν διακοπῶν
τό ἐπόμενο τεῦχος τοῦ
περιοδικοῦ «ΧΡΟΝΙΚΑ» θά κυκλοφορήσῃ στίς 15 Σεπτεμβρίου 1981

Οι Έβραϊοι του Μυστρά

*Στόν ένδέκατο τόμο τῆς σειρᾶς Sefunot τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐρευνῶν
Μπέν - Τσβή τῆς Ἱερουσαλήμ, πού εἶναι ἀφιερωμένος στὸν ἑλληνικό
Ἐβραϊσμό, περιλαμβάνεται καὶ τὸ παρακάτω ἄρθρο γιά τοὺς Ἐβραίους τοῦ
Μυστρᾶ, τοῦ κ. Zvi Avneri.*

Ο Μυστρᾶς, πού ἀπέχει ἑπτά περίπου χιλιόμετρα ἀπό τὴν πόλη τῆς Σπάρτης, κείται πάνω σὲ μιὰ ἀπό τὶς παρυφές τοῦ ὄρους Ταύγετου. Ἐδῶ διασώζονται σπουδαῖα μνημεῖα βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, κάστρα καὶ ἐκκλησίες ποὺ προσελκύουν πλῆθος ἀπό ἐπισκέπτες, συμπεριλαμβανούμενων καὶ Ἰσραηλιτῶν. Ἡ πόλη δὲν κατοικεῖται ἀπό τὸ 1825, ὅταν καταστράφηκε ἀπό τὸ στρατό τοῦ Ἰμπράημ Πασᾶ κατά τὴν ἐκστρατεία του γιὰ τὴν καταστολή τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Οι τότε Ἐβραίοι τοῦ Μυστρᾶ κατέφυγαν στὴ Σπάρτη, ἀπό ὅπου εἶχαν ἔρθει οἱ πρόγονοι τους κατά τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ 13ου αἰώνα.

Γιά τὴ Σπάρτη καὶ τὸ Μυστρᾶ θά μπορούσε νά πεῖ κανένας ὅτι ισχύει τὸ ταλμουδικό ρητό τοῦ Ραββί Γιτσάκ:

«Καισάρεια καὶ Ἱερουσαλήμ· ἀν κάποιος σοῦ πεῖ πώς καταστράφηκαν καὶ οἱ δύο (πόλεις), μή τὸν πιστεύεις. Ὄτι καταστράφηκε ἡ Καισάρεια καὶ ὑπάρχει ἡ Ἱερουσαλήμ ἡ καταστράφηκε ἡ Ιερουσαλήμ καὶ ὑπάρχει ἡ Καισάρεια — τότε πίστεψε τον». (Πραγ., Μεγγιλά, 6a).

Δέν εἶναι σέ δόλους γνωστόν ὅτι ἡ ιστορία τοῦ Μυστρᾶ περιέχει καὶ μιὰ ἔβραική πτυχή, παρόλον ὅτι ὁ καθηγ. Νίκος Α. Βέης, ἔνας ἀπό τοὺς μεγαλύτερους σύγχρονους Ἐρευνητές, ἀφέρωσε στά 1905 μιὰ ειδική ἐπὶ τοῦ Θέματος μελέτη: «Οι Ἐβραίοι τῆς Λακεδαιμονίας καὶ τοῦ Μυστρᾶ», καὶ τοῦτο διότι ἀφ' ἐνός μὲν εἶναι γραμμένη σὲ ἑλληνικὴ γλώσσα, ἀφ' ἔτερον δὲ δημοσιεύθηκε στὸ δυσεύρετο περιοδικό τῆς ἐποχῆς ἑκείνης «Ο Νομάς». Στὸ Μουσεῖο τοῦ Μυστρᾶ, πού στεγάζεται στὸ ἀνάκτορο τῶν πρώην ἡγεμόνων, ἀνακάλυψα, ἀνάμεσα στὶς πολλές ἑλληνικές καὶ τουρκικές ταφόπετρες, πέντε ἀδημοσίευτες, μέχρι σήμερα, ἔβραικές ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές. Ἀποφάσισα, ὡς ἐκ τούτου, νά συγκεντρώσω μερικές πληροφορίες γιὰ τοὺς Ἐβραίους τοῦ Μυστρᾶ καὶ νά δημοσιεύσω τὰ κείμενα τῶν ἐπιγραφῶν τῶν μνημείων αὐτῶν, μέ τὴν ἐλπίδα ὅτι κάποιος ἀλλοὶ θά ἐνδιαφερθεῖ νά μελετήσει τὸ ιστορικό παρελθόν τῆς ὥρχαις αὐτῆς Κοινότητας.

Θά πρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι οἱ Ἐβραίοι τοῦ Μυστρᾶ κατάγονταν ἀπό τὴ Σπάρτη. Περὶ τῆς ἔβραικῆς παρουσίας στὴ Σπάρτη διασώζεται μόνο μιὰ, ἀλλὰ σπουδαῖα, πληροφορία. Στὴ βιογραφία τοῦ Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε γίνεται ἀναφορά γιὰ κάποια ἐπιδημία πού ξέσπασε στὴ Σπάρτη κατά τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰώνα καὶ προκάλεσε πολλὰ θύματα. Ὁ Νίκων βρισκόταν τότε σὲ κάποια περιοχὴ πλησίον τῆς πόλεως, ὅπου καὶ κατέφθασε μιὰ ὀντιπροσωπεία τῶν κατοίκων τῆς Σπάρτης, ποὺ τὸν καλοῦσαν νά ἔρθει κοντά τους. Ὁ Νίκων δέχθηκε, ὑπὸ τὸν ὄρο διὰ πρώτα θ' ἐκδιώκονταν ἀπό τὴν πόλη ὅλοι οἱ Ἐβραίοι κατοίκοι τῆς. Τοῦτο ἐγένετο, διὸς ἔθασε στὴν πόλη καὶ ἡ ἐπιδημία σταμάτησε, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση. «Ομως κάποιος ὀνόματι Ιωάννης Ἀρατος, ὕπερασπιστής τῶν Ἐβραίων», δέν αι-

σθανόταν ἀνετα ἀπό τὴν ἐκδίωξη τῶν Ἐβραίων. Μετά τὸν τερματισμὸν τῆς ἐπιδημίας, ὅταν στὴν πόλη ἀρχισε ἡ ἀνοικοδόμηση μιᾶς νέας ἐκκλησίας, προσέλαβε ὁ Ἰωάννης Ἀρατος μεταξὺ τῶν οικοδόμων καὶ ἔναν Ἐβραίο, ὑφαντουργὸν τεχνίτην. Ο Νίκων ἀνέκαλψε τὴν ἀπάτην, τιμώρησε τὸν Ἐβραίο διὰ ραβδισμοῦ καὶ τὸν ἐκδιώξει πάλι ἀπό τὴν πόλη.¹

Παρά τὸ ύφος τοῦ θρύλου πού περιέχει ἡ παροπάνω ιστορία, μπορούμε νά ὄντλησουμε ἀπό αὐτὴν ὅρισμένα συμπεράσματα: ὅτι στὴ Σπάρτη κατοικοῦσαν Ἐβραίοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν εὔπρόσδεκτοι μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς. ὅτι Ἐβραίοι οικοδόμοι καὶ ύφαντουργοί ἦσαν κατὸ τὸ συνηθισμένο καὶ διαδεδομένο: ὅτι, σύμφωνα μὲ τὸν ΝΙΚ. Βέη, οἱ Ἐβραίοι τῆς Σπάρτης ἀσχολοῦνταν μὲ τὸ ἐμπόριο, ὅπου καὶ κυριαρχοῦσαν, παρόλο διὰ δέν ὑπάρχει καμιά μαρτυρία γι' αὐτὸν τὸν λαχυρισμὸν του² καὶ διὰ τὴν ἐκδίωξη τῶν Ἐβραίων ἀπό τὸ φανατικό Νίκωνα, ἀντέδρασε, τουλάχιστον, μιὰ μερίδα τῶν κατοίκων τῆς.

Ἐκτοτε, ὁ Νίκων ὁ Μετανοεῖτε ἐγκαταστάθηκε στὴ Σπάρτη καὶ κατόρθωσε νά προσελκύσει στὸ Χριστιανισμό τὶς ἀλλοτε αλιβαῖς φύλες τῆς περιοχῆς. Θά πρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι οἱ Ἐβραίοι δέν ἐπέστρεψαν στὴ Σπάρτη παρὰ μόνο μετά τὸ θάνατο (998) τοῦ φανατικοῦ λειροκρύκα. Μετά τὴν τετάρτη Σταυροφορία, ὅταν τὸ Βυζαντίο ἐπεσε στὰ χέρια τῶν Καθολικῶν Φράγκων, ὁ Guillaune de Vil-lehardouin ἐκτισε, τὸ 1248, ἑνα ὄχυρο ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταύγετου, τὸ δόπον ὄνόμασε «La Maistress» («Ἡ κυρία» — ἀπ' ὅπου προήλθε καὶ ἡ ὄνομασία «Μυστρᾶς»). Ἐπι τῆς κορυφῆς, ἀνεγέρθηκαν τά κτηρια τοῦ διοικητηρίου καὶ ἀναπτύχθηκε κέντρο ἐμπορίου καὶ τεχνῶν, πού στελέχωσαν δτομα προερχόμενα ἀπό τὴ Σπάρτη, μεταξὺ δέ αὐτῶν ἦσαν καὶ ἀρκετοὶ Ἐβραίοι. Ἡ ἔβραική συνοικία βρισκόταν ἔξω ἀπό τὰ τείχη τῆς πόλεως. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1440 — 1448 ὄνομαζόταν «Ἐβραϊκή Τρύπη»³, οἱ δέ κάτοικοι τῆς συνοικίας ἐπλήρωναν ἔναν πρόσθετο συλλογικό φόρο, μία συνήθεια πού ισχυε ἀπό τὴν ἐποχὴ τῆς ὥρχαις ἐγκαταστάσεών τους. Τὸ 1259 ὁ Βιλλαρδουίνος αἰχμαλωτίσθηκε ἀπό τοὺς Βυζαντινούς, ὃ δέ Μυστρᾶς παραδόθηκε στὰ 1262 σ' αὐτοὺς γιὰ τὴν ἔξαγορά τῆς ζωῆς τοῦ Βιλλαρδουίνου.

Κατά τὸν 14ο αἰώνα δὲ οἱ Μυστρᾶς ἦταν ἔνα ἀπό τὰ κέντρα τῆς Πελοποννήσου γιὰ τὸ ἐμπόριο τῆς μετάξης, πλήν, ὅμως, δέν ἔχουμε στοιχεῖα περὶ τῆς ἔβραικῆς συμμετοχῆς σ' αὐτὸ τὸ ἐμπόριο. Τὸ 1460 δὲ οἱ Μυστρᾶς καταλήφθηκε ἀπό τοὺς Τούρκους. Ἐκτοτε πολλαπλασιάζονται οἱ πληροφορίες μας γιὰ τοὺς Ἐβραίους κατοίκους τῆς πόλεως, κυρίως ἀπό ἔβραικές πηγές τοῦ δευτέρου ήμισεος τοῦ 16ου καὶ ἀρχές τοῦ 17ου αἰώνα. Ἐκτὸς ἀπό τὸ ἐμπόριο τῶν μεταξωτῶν οἱ Ἐβραίοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ ἐμπόριο λινῶν ὑφασμάτων καὶ ἐνδυμάτων. Ἀπό ἔβραική πηγή τῆς περιόδου αὐτῆς,⁴ πληροφορούμαστε διὰ τοὺς Ἐβραίοι ἐμποροὶ ὅποι

τό Μυστρά ἐπισκέπτονταν τό κοντινό χωριό Ἀνδρούτσα, ἐνώ μή — ἑβραϊκές μαρτυρίες χωρικῶν ὅπό τή γύρω περιοχῆ, μνημονεύουν κάποιους ὄνοματι Σαμπετάι καὶ Μωσέ, οἱ διόποιοι «μᾶς ἔφερναν ὑφάσματα γιά βαφῆν καὶ οἱ διόποιοι δολοφονήθηκαν σέ κάποια ἀπό τίς μετακινήσεις τους ἔξω ἀπό τό χωριό. Σύμφωνα, ὅμως, μέ ἄλλες πληροφορίες οἱ ἀνωτέρω, Σαμπετάι καὶ Μωσέ, ταξίδεψαν γιά ἐμπορικούς λόγους στή Μάλτα, δύον και αἰχμαλωτίσθηκαν. Ἀλλη πάλι μαρτυρία κάποιας μή - ἑβραϊς χωρικῆς μᾶς πληροφορεῖ πώς οἱ ἑβραῖοι «ῆταν ἔμπιστοι στίς συναλλαγές τους».

Ἄπο μιὰ «έρωταπόκριση» τοῦ Θεσσαλονικέως Ραββίνου Χαΐμ Σαμπετάι τοῦ 1602, πληροφορούμαστε ὅτι ὑπῆρχαν στενοί ἐμπορικοί δεσμοί μέ τὴν Πάτρα. ἑβραϊος ἀπό τὴν Πάτρα παρέδωσε σέ δύοθρησκό ἐμπορο ἀπό τό Μυστρά χρηματικό ποσό γιά τὴν προμήθεια μεταξῶν — *tyrni reala*: πλήν, ὅμως, δ τελευταῖος ισχυρίσθηκε ὅτι βρήκε μόνο μεταξωτά ὑφάσματα, τῆς ποιότητος «κορονέλαι». Ὁ παραπάνω ισχυρισμός καταρρίφθηκε ἀπό τίς μαρτυρίες ἄλλων, πού ἐπιβεβαίωσαν τό ἀντίθετο. Γιά τὴν ἐπίλυση τῆς ἀνωτέρω ἀντίδικιας μεταξύ τῶν δύο ἐμπόρων, ἐλήφθησαν οἱ μαρτυρίες πολλῶν κατοίκων τοῦ Μυστρά, γεγονός πού μᾶς πιστοποιεῖ γιά τίς ὑπάρχουσες στενές σχέσεις μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν Κοινότητων. Ἐπίσης, ἑβραϊος ἐμπορος τοῦ Μυστρᾶ ἀναφέρεται ὡς κάτοχος περιουσίας στή Ζάκυνθο.

Από ἄλλη «έρωταπόκριση» τῆς αὐτῆς περιόδου, πού ἀπευθύνθηκε στό Ραββίνο τῆς Κοινότητος Πατρῶν, Μείρ Μελαμέδ, πληροφορούμαστε γιά ἔναν μεγαλέμπορο ἀπό τό Μυστρά, δ ὅποιος περιφερόταν σέ δλα τά γύρω χωριά καὶ ἀγόραζε τό σύνολο τῆς παραγωγῆς σέ μέταξι καὶ κουκούλια. Σέ ἄλλη «έρωταπόκριση», τοῦ αὐτοῦ Ραββίνου, μαθαίνουμε ὅτι ἑβραῖοι ἀπό τό Μυστρά συνεργάζονταν μέ ἐμπόρους ἀπό τή Καλαμάτα στό ἐμπόριο τῆς μετάξης καί τῶν νημάτων. Οι τοπικές ἀρχές εισέπρατταν, διά τοῦ «Νταγκλάν», τό φόρο τῆς μετάξης συλλογικά ἀπό τὴν Κοινότητα. Ο παραπάνω ὀρμόδιος, «Νταγκλάν», χορηγούσε τὸν ὅδεια γιά τὴν ἀγορά καὶ τὴν πώληση τῆς μετάξης.

Ἄπο ὅλες τίς παραπάνω πηγές πληροφορούμαστε καὶ περὶ τῶν διαφόρων κανονισμῶν τῆς Κοινότητας καὶ περὶ τῶν φορολογικῶν διατάξεων. Τὴν ἐποχή αὐτή ἡ Κοινότητα ἦταν, χωρίς ἀμφιβολία, μεγάλη καὶ πλούσια. Ὑπῆρχαν τέσσερις Σύναγωγές, ἀπό τά μέλη τῶν ὅποιων ἐκλέγονταν οἱ δέκα «μπερούρια» (κυρ., «διαλεχτοί», δηλαδή, οἱ ἡγέτες), οἱ διόποιοι ἦταν ἐπιφορτισμένοι μέ τά θέματα διοικήσεως τῆς Κοινότητας. Μεριμνούσαν γιά τίς ἀνάγκες καὶ ὄποιφάσιζαν γιά τά θέματα πού ἐνδιέφεραν τό σύνολο τῶν μελῶν. Ἡ ἐκτίμηση τῆς φορολογίας τῶν μελῶν τῆς Κοινότητας γινόταν κάθε τρία χρόνια, τὴν περίοδο τοῦ Πέσαχ. Τοῦτο δέ τὸ ἔθιμο ἴσχυε ἀπό «παλαιοτάτων χρόνων». Ἐπίσης, μνημονεύονται καὶ τά ὄνοματα δρισμένων ἀπό τούς ἡγέτες τῆς

ב

Ταφόπετρα τῆς Δέσποινας...
συγγου τοῦ σεβαστοῦ Ραββί⁵
Σεμουέλ Βαλέσι
ήπις ἀπεβίωσεν
ἐν ἑτεὶ 5318 (1558) ἀπό Δημιουργίας (τοῦ
Κόσμου)
εἰθε ἡ ψυχὴ τῆς νά εἶναι δεμένη εἰς τὸν δε-
σμὸν τῆς ζωῆς.

ב

Ούτος εἶναι ὁ ἐπιτύμβιος λίθος ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἡλικιωμένου, σοφοῦ καὶ τετιμένου Ραββί Ἐλιγιά Τωβίλ, Ζ.Λ., ἐν κήπῳ τῆς Ἐδέμ δοτὶς ἀπεβίωσεν τὴν Πέμπτη, εἰκοστὴ ἑκτη ἡμέρα τοῦ μηνὸς Κισλέβ, τοῦ ἑτούς 5396 (1636) ἀπό Δημιουργίας (τοῦ Κόσμου)
Εἰθε ἡ ψυχὴ του νά εἶναι δεμένη εἰς τὸν δεσμὸν τῆς ζωῆς.

א

Ούτος εἶναι ὁ ἐπιτύμβιος λίθος τοῦ νεαροῦ καὶ καλλιεργημένου Ραββί Σαμπετά, Ζ.Λ.⁴ μιοῦ τοῦ τετιμένου Ραββί Σεμουέλ Χακίμ δοτὶς ἀπεβίωσεν τὴν Α' (μέροι) τῆς Neo- μνιας Σιβάν
ἐν ἑτεὶ 5321 (1561).

ג

Ούτος εἶναι ὁ ἐπιτύμβιος λίθος ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς σεβάσμιας καὶ ἐνάρετης συζύγου Δέσποινας Φίρμα... Εἰθε ἡ ψυχὴ της νά εἶναι δεμένη εἰς τὸν δεσμὸν τῆς ζωῆς θυγατροῦ τοῦ ἡλικιωμένου καὶ σεβάσμιου Ραββί Ἀβραάμ Ἀλουλάνσι δητὶς ἀπεβίωσεν τὴν Πέμπτη, εἰκοστὴ δευτέρη ἡμέρα τοῦ (μηνὸς) Ἰηταρ, τοῦ ἑτούς 5331 (1571).

Παραθέτομε ἀνωτέρω τὸ κείμενο, μαζὶ μὲ τὴν Ἑλληνικὴ μετάφραση, τεσσάρων ἐπιτυμβίων πλακών ἀπό τὸ Μυστρᾶ, ἀπό τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰώνα.

Κοινότητας: Ντανιέλ Σακή, Γιτσχάκ μπέν Μωσέ Τωβίλ, Ελιγιά μπέν Χανέν Πολίτη, Σεμουέλ μπέν Γιτσχάκ Αλολίνση, Ελιγιά μπέν Βινγιαρίν Χακίμ, Χανέν Πολίτη, Μεγήρ Πίσο, Μωσέ μπέν Σιμαντόβ Χακίμ, Σιμαντόβ μπέν Ελιγιά Κοέν, Αβραάμ Ζάλμα, Μωσέ Ζάλμα, Ααρών Χακίμ, Γιοσέφ Κοέν, Γεούσδα Πινχάς, Ααρών μπέν Σαμπετάι Πινχάς, Ισραέλ Μιχαέλ, Γεούσδα μπέν Μεναχέμ ντί Μουλένα. Ο Ραββίνος Μείρ Μελαμέδ, ἀπό τὴν Πάτρα, μνημονεύει δρισμένους ἔξ' αὐτῶν μέ μεγάλο σεβασμό καὶ, ὡς φαίνεται, ἀνάμεσά τους θά πρέπει νά ὑπῆρχαν ἀξιόλογοι Χαχαμίμ καὶ μεγάλοι ἔμποροι.

Αναφέρονται, ἐπίσης, καὶ δρισμένοι ἀπό τοὺς διατελέσαντες Νταγιανίν (Θρησκευτικοῦ Δικαστές), τῆς Κοινότητας, ὅπως οἱ: Γεούδα μπέν Γιοέλ Μπιβάς, Γεούσδα Πάσι, Αβραάμ μπέν Σουσάν. Κατά τὸ ἔτος 1624, τὸ «Μπέτ - Ντινό τῆς Κοινότητας τοῦ Μυστρᾶ ἀποτελεῖτο ἀπό τοὺς κάτωθι Νταγιανίν: Γιομτώβ Αλμπαλί, Ελιγιά μπέν Χανέν Πολίτη, Ελιγιά Τωβίλ, Σεμουέλ μπέν Γιασακώβ Χακίμ, Ρεούσβεν Καπέτα. Τὸ Μπέτ - Ντινό ήταν κοινό γιά δλες τίς Συναγωγές. Ἐπὶ τῶν σοφαροτέρων νομικῶν ζητημάτων συμβουλεύονταν τούς Ραββίνους τῆς Κοινότητας Πατρών καὶ Θεσσαλονίκης καὶ, ὡς φαίνεται, μερικοὶ ἀπό τοὺς ντόπιους Χαχαμίμ ἥσαν πρώην μαθητές τοῦ Ραββίνου Μείρ Μελαμέδ. Σύμφωνα δέ μὲ δικῆ του πληροφορία, Αβ Μπέτ - Ντιν (πρόεδρος τοῦ Θρησκευτικοῦ Δικαστηρίου) ἦταν ο Ραββίνος Γιομτώβ Αλμπαλί.

Μεταξύ τῶν ἑρωτήσεων πού οι Ραββίνοι τοῦ Μυστρᾶ ἀποήθυναν στὸ Ραββίνο Μείρ Μελαμέδ, μιά ἀφορούσε τὴν περίπτωση ἄτεκνης γυναίκας πού ὁ ὄντρας της ηθελε νά τὴν χωρίσει μετά ἀπό δεκαετή ἔγγαμο βίο. χωρίς νά τῆς

καταβάλει τὴν ἀπαιτούμενη «Τοσέφετ Κετουμπά», δηλαδὴ τὴν πρόσθετη συμπεφωνημένη ἀποζημίωση πού ἀναφέρεται μέσα στὸ προικοσύμφωνο. Ἀπό τὸ παραπάνω προικοσύμφωνο πληραφορούμαστε δὴ μεταξὺ τῶν προικών πού ἡ νύφη ἔπαιρνε ἥσαν καὶ τὰ ἔξης: «ρουχισμός ἔξαιρετικῆς ποιότητος καὶ βαρεία καὶ ώραία κοσμήματα, γιά νά τὰ φοράει κατά τὰ Σάββατα, τίς νεομνημίες καὶ τίς δηγίες ἔօρτες. «Ολα δέ τα ἀντικείμενα τά ἐκτιμούσαν οἱ σεβάσμιοι καὶ οἱ προύχοντες τῆς Κοινότητας».

Στὸ Μυστρᾶ ἀναπτύχθηκαν καὶ οἱ καββαλιστικὲς μελέτες καὶ ἀναδείχθηκαν ἀξιόλογοι σοφοί καὶ εἰδικοὶ καββαλιστές, ὅπως ὁ Ραββίνος Σαμπετάϊ Ρεφαέλ μπέν Ντανιέλ Ρεφαέλ, ὁ δοποῖς γεννήθηκε μεταξὺ τῶν ἑτούς 1639 καὶ 1642, ἀπό πλούσια οἰκογένεια. Στήν εἰσαγωγῇ τοῦ βιβλίου του: «Τααλουμότ Ούμκαρότ Αχοχμά» (Τά Μυστήρια καὶ οἱ πηγές τῆς Σοφίας), πού ἐκόδοθκε στὴ Βενετία, ἀναφέρει δὴ «γενέτειρά του εἶναι ἡ ἐπονομαζόμενη πόλις Μιζιτρά». Ἀπό τὸ Μυστρᾶ φεύγει γιά νά ἔγκατασταθεῖ στὴν Κωνσταντινούπολη, δησού συνδέεται μὲ τούς ἑκεὶ περίφημους Ραββίνους - Μωσέ Μπενβενίστε καὶ Γεοσούά Μπενβενίστε, οἱ δοποῖοι πολὺ ἔξετίμπλαν τὶς γνώσεις του. Ἀργότερα, ὡς φαίνεται, κατευθύνθηκε στὴν Ιερουσαλήμ ὅπου, σύμφωνα μὲ μαρτυρία τοῦ Ραββίνου Γιασακόβ Σαπόρτας, δέχθηκε τὴν ἐπίδραση τῶν Σαμπεταῖτῶν, γιά νά καταλήξει, τελικά, ἔνας ἐνθερμός ὄπαδός αὐτοῦ τοῦ κινήματος.

“Οταν τὸ 1681 ὁ Μυστρᾶς καταλήφθηκε ἀπό τοὺς Βενετούς, ἡ Κοινότητα ἀριθμοῦσε πάνω ἀπό 400 μέλη. Χωρίς ἀμφιβολία ή Κοινότητα ἐπέζησε ἐπὶ ἀρκετές ἀκόμα γενιές. Σὲ ἔγγραφο τοῦ 1726 ἀπό τὰ Ιωάννινα μνημονεύεται ὁ «έπιφανής Ματσλίαχ μπέν Γιασακόβ Σαλόνικο, πρώην Μυστριώτης, νῦν δὲ κάτοικος Ιωαννίνων», τὰ ἀδέλφια τοῦ δοποίου ἔξακολουθούν νά ζοῦν στὸ Μυστρᾶ. ◉

ΕΥΡΗΜΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΟΙ ΚΑΚΟΙ ΤΟΥΣ ΔΑΙΜΟΝΕΣ

- Σέ δύο νέα βιβλία του, ὁ Λεόν Πολιακώφ ἔξηγει πῶς οἱ κοινωνίες ἀνακαλύπτουν ἀποδιοπομπάους τράγους

Ο Ἀΐνστάϊν εἶπε ὅτι ὁ νόμος μας τῆς αἰτίας δέν ἔναι παρά τὸ γέννημα τῆς πίστης μας στοὺς κακοὺς δαίμονες. Ὁλη ἡ Ἱστορία ἀποδεῖχνει τὸ βάσιμο αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ. Γιὰ νά̄ ἔξηγήσουν τὴ δυστυχία, τὶς ἀνεπάρκειες καὶ τὰ σφάλματά τους, οἱ κοινωνίες, ὅπως καὶ τὰ ἄτομα, καταφέγουν αὐθόρμητα σὲ κάποια διαβολική αἰτιότητα. Ὁ μεγάλος φιλόσοφος Λεόν Πολιακώφ, σέ δύο νέα σημαντικά ἔργα του — «Ἡ διαβολική αἰτιότητα» καὶ «Τὸ πανδοχεῖο

τῶν μάγων» — δέν δισκολεύεται καθόλου ν' ἀποδεῖξει ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ πιὸ δεδομένο πράγμα στὸν κόσμο κι ὅτι θά τὸ βροῦμε σ' ὅλα τὰ γεωμετρικά μήκη καὶ πλάτη καὶ σ' ὅλους τοὺς πολιτισμούς. Αὐτός ὁ ἄλλος, πού εἶναι ἔνοχος κι ἀπὸ τὸν ὄποιο προέρχονται ὅλα τὰ κακά, πρέπει νά̄ ἐμποδισθεῖ στὴν κακοποίο δράση του. Τὶ περίφημη μεταφορὰ τῶν εὐθυνῶν ἀλήθεια καὶ τὶ δύμορφα πού δικαιώνει τοὺς κατά καιρούς ἀπηνεῖς διωγμούς.

Στὶς δυτικές κοινωνίες μας, γιὰ νά̄ μιλήσουμε μόνο γιά̄ αὐτές, ἐπανειλημένα ὡ̄ ἀποδιοπομπάους τράγους πῆρε τὴ μορφὴ τοῦ Ἐβραίου. Σέ ἄλλες εὐκαιρίες ἦταν οἱ παπιστές, οἱ Ἰησουίτες, οἱ μασόνοι, οἱ ἀριστοκράτες, οἱ κομμουνιστές, οἱ ἀστοί, οἱ ἔγχρωμες φυλές, οἱ ζένοι... Ὁ Λεόν Πολιακώφ ἀνιχνεύει τὴ διαβολική αἰτιότητα σὲ ὅλες τὶς μεγάλες καὶ κρίσιμες στιγμές τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας. Τὴν ἀνακαλύπτει στὴν κρίση τοῦ ἑτού 1000, ἀλλά καὶ στὴν ἀγγλικὴ καὶ γαλλικὴ ἀπανάσταση. Αὐτή ἔυθύνεται γιὰ τὰ στρατόπεδα τοῦ Χίτλερ καὶ γιὰ τὰ γκουλάκια τοῦ Στάλιν. Ἀκτινοβολεῖ, ἐπίσης, κατά τὴν ἐποχὴ τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ

ἴδιος, στὴ διαθήκη του κληροδότησε 50 «γκαστί» ὑπέρ «τῆς πορτουγέζικης Συναγωγῆς τοῦ Μυστρά». Ἐκτοτε, δέν ἔχουμε καριά ἄλλη πληροφορία περὶ τῆς Κοινότητας τοῦ Μυστρά.

Θά πρέπει, τέλος, νά̄ ἀναφερθεῖ ὅτι ἀπὸ τὴ Σπάρτη καὶ τὸ Μυστρά ἔχουν ἀνευρεθεῖ περὶ τὶς 80 ταφόπετρες, πολλὰ ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν ὅποιων μετέφρασε ὁ Fournmont, τὸ δέ ὑπ' ἄρ. 1281 χειρόγραφο του φυλάσσεται στὴν ἑθνική βιβλιοθήκη τοῦ Παρισιοῦ.

■

Σημειώσεις:

1. «Ο Βίος Νίκων τοῦ Μετανοεῖτε», ὑπό Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων», 1906.
2. Ο Δ. Ζακυνθίνος στὸ βιβλίο του, «L' Héllénisme Contemporain», (B' ἔκδοσις, 1949), κάνει διάκριση μεταξὺ τῆς Ἐβραϊκῆς συνοικίας καὶ τῆς «Ἐβραϊκῆς Τρύπης», πού χρησίμευε στοὺς Ἐβραίους γιὰ καταφύγιο σὲ ὥρα κινδύνου. Βλ. ἐπίσης δρόθρο «Ἄγι Ἀστερίδης «Σπαρτιάτες αἱ Ιουδαῖοι», περιοδικό «ΧΡΟΝΙΚΑ» τεῦχος 24 (Δεκέμβριος 1979).
3. «Ἐρωταποκρίσις» — Responza — τοῦ Θεσσαλονικέως ραββίνου Γιοσέφ μπέν Λεβή.
4. Ἐπεξήγηση «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»: Ζ.Λ. — ἀρχικά τῶν λέξεων Ζιχρόν Λιθραχά, δηλαδή εὐλογημένη ἡ μνήμη του (ῃ̄ τῆς).

ἔχει βιθίσει γερά τὶς ριζές της στὶς εὐαίσθητες σημερινές μας ψυχές.

Ἄς ἀκούσουμε τὸ Βολταῖρο, αὐτὸν τὸν ὑπέρμαχο τῶν εὐγενικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἀνεκτικότητας, ὅταν μιλᾷ γιά τοὺς Ἐβραίους: «Δέ θά βρείτε σ' αὐτούς παρά ἔναν ἀπαίδευτο βάρβαρο λαό, πού συνδύαζει ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια τὴν πιὸ ἀποκρουστική τασιγκουνιά μὲ τὴν ἀπέχθεστηρη πρόληψη καὶ τὸ πιὸ δισπονδό μίσος ἐναντίον ὅλων τῶν λαῶν ποὺ τούς ἀνέχονται καὶ τούς πλουτίζουν». Καὶ προσθέτει ὑποκριτικά: «Δέν πρέπει, δῆμως, καὶ νά τούς καῖμε».

Ο Πολιακώφ παραπτεῖ ὅτι «τὸ βολταιρικὸ δράμα τοῦ κόσμου, ὡς πρός τὸ θέμα πού μᾶς ἐνδιαφέρει, ἦταν στὴ διάρθρωση του πανομοιότυπο μὲ τὸ χιτλερικὸ δράμα: ἡ Πλάστη εἶναι ἀθώα καὶ ἀγνή, οἱ Ἐβραίοι, δῆμως, πρώτοι ὑπαίτοι τῆς παγκόσμιας ρύπανσης τῶν πνευμάτων, τὴν ἔχουν πέρα γιὰ πέρα διαφθείρει...». Ο Βολταῖρος, ὡστόσο, ἀν ἔξαιρέσουμε μερικές ὑπερβολές του, ἦταν πιστός στὶς τρέχουσες ἀπόψεις τῆς ἐποχῆς του καὶ στὸ πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Αἰώνα τῶν Φύτων. «Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀξιολογότερα σημεῖα στὸ ἔργο τοῦ Πολιακώφ εἶναι πού προβαίνει σὲ μιὰ ἐπανέξταση τῶν καθιερωμένων ἰδεῶν πάνω σ' αὐτή τὴν ἐποχή. Οι φιλόσοφοι τοῦ 18ου αἰώνα δέν ἦταν ἀπλῶς βέβαιοι ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι καλός, μά εἶχαν καὶ συνταγές νά του δώσουν γιά νά περιφρουρίσει τὴν εὐτυχία του. Οι ἵδεολογοί ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἡθελαν νά βάλουν τὴν ἡθικὴ μέσα σὲ καλούπια. Ο Καμπάνι ἡθελε νά τιθασέψει τὴ βιολογία καὶ νά τὴν καταστήσει ἐπιστήμη διακυβέρνησης τῶν ἀνθρώπων. Καθόλου περίεργο, λοιπόν, πού σ' αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς διάνθαστης ἴδεας, ὁ Ρουσσώ ἐφεύρε τὴν ἔννοια τῆς γενικῆς θέλησης καὶ, κατ' ἀκολουθίαν, ἔγκατέστησε τὶς βάσεις τοῦ σύγχρονου ὀλοκληρωτισμοῦ. Άπο τὴ μιὰ πλευρά ὁ φιλόσοφος ἐμφανίζεται ὡς ὁ μόνος ίκανός νά προσδιορίσει αὐτή τὴν ἀπαστή γενική θέληση, ἀπὸ τὴν ἀλλή πλευρά σφετερίζεται τὸ δικαίωμα νά καθίσει στὸ ἀδώλιο τῆς κοινωνίας ὅλους αὐτούς πού δέν ὑποτάσσονται σ' αὐτή. Φυσικό δέν εἶναι ἀφοῦ αὐτοί ἐνσαρκώνουν τὸ κακό; Νά, λοιπόν, πού νομιμοποιοῦνται οἱ διωγμοί

Σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς τραμοκρατίας οἱ Γάλλοι ἐπινυ-

στάτες άπλως έφαρμοζαν τίς άρχες τοῦ Ρουσσώ. Προσέφευγαν στή θεωρία τῆς συνωμοσίας πού, κατά τὸν Πολιακώφ, εἶναι ποικιλοποιητική ἀπό κάθε ἄλλη για τὸ πνεύμα, προκειμένου νὰ ἔχηγεται τὴν ἀποτυχία τους καὶ νὰ δικαιώσει τὴν καταστολή. Γιά τὸν ἐπαναστάτη, δὲ διάβολος εἶναι ὁ ἀριστοκράτης, ἐνώ για τὸν ἀριστοκράτη εἶναι ὁ φιλόσοφος καὶ ὁ μασόνος. Ἡ Γαλλική Ἐπανάσταση (καὶ δέν εἶναι ἡ μόνη στὴν Ἰστορία), ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό παράδειγμα τῶν στενῶν δεσμῶν ἀνάμεσα στὶς ἰδεολογίες τοῦ ἀπόλυτου καὶ τῆ διαβολικῆ αἰτιότητα.

Ἡ γερμανική ἰδεολογία τοῦ 19ου αἰώνα, κληρονόμος τῆς φιλοσοφίας τῶν Φώτων καὶ τῆς μεσαιωνικῆς γερμανικῆς θεολογίας, μᾶς παρέχει ἀκόμα ποικιλοποιητικά πάνω σ' αὐτή τὴν Ἱερή συμμαχία. Ὁ Ἔγελος πού ὡς πρός τὸν ἀντισημιτισμό δέν ἔχει τίποτα νὰ ζηλεψει ἀπ' τὸ Βολταίρο, ἐμφανίζεται σάν στοχαστής τῆς ἀπόλυτης γνῶσεως μ' ἔνα ἑσχατολογικό δράμα τῆς Ἰστορίας καὶ θεσπίζει τὴν ταυτότητα τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ. "Ἐνας τρόπος κι αὐτός νὰ νομιμοποιηθοῦν, ἐκ τῶν προτέρων, ὅλοι οἱ διωγμοί στ' ὅνομα τοῦ νοήματος τῆς Ἰστορίας.

Ο Μάρκ Θάξ επεράσει δλούς τούς προκατόχους του στὴν ὑποστήριξη αὐτῶν τῶν θέσεων. Ἡταν ἀσσος στὴν ἑξέύρεση τῶν διαβολικῶν αἰτιοτῶν. Ἀπόδειξη ἔνα σχόλιο του πάνω στὸν κριμαϊκό πόλεμο: «Διαπιστώνουμε δὴ πίσω ἀπό κάθε τύραννο στέκεται ἔνας Ἐβραῖος, ὅπως ἀκριβῶς πίσω ἀπό κάθε πάπα στέκεται ἔνας Ἰησουάτης. Οι στόχοι τῶν καταπιεστῶν θά την ἀνέφικτοι καὶ δηνατότητα τῶν πολέμων ἀνύπαρκτη, δὲν δέν ὑπῆρχε μιὰ στρατιά ἀπό Ἰησουάτες γιά νὰ στραγγαλίζουν τὴ σκέψη καὶ μιὰ χούφτα ἀπό Ἐβραίους γιά νὰ γεμίζουν τὶς τσέπες τους».

Ἡ διαβολική αἰτιότητα εἶναι συναφής λοιπὸν μὲ τὸ ἀνθρώπινο πνεύμα, ὅπως μᾶς ἀφήνει νὰ τὸ πιστέψουμε δηλακώφ: «Ἄς ποιμέ δὴ δὸσα συνέβησαν στὸν αἰώνα μας καὶ στὸν πολιτισμό μας δέν διαφεύδουν αὐτὴ τὴν πεποιθησή του. Στ' ὅνομα τῆς διαβολικῆς αἰτιότητας ἔγιναν ἡ γενοκτονία τῶν Ἐβραίων, οἱ δίκες τῆς Μόσχας, ἡ ἔξοντωση τῶν μαζῶν. Ὁ μακαρθισμὸς μόρποεις νὰ καρποφορήσει ἐπικαλούμενος τὴν ἀπειλή τῆς κομμουνιστικῆς συνωμοσίας. Ὁ πόλεμος στὴ Γαλλία χάθηκε ἐξ αἰτίας τῆς πέμπτης φάλαγγας. Γιά μερικούς σήμερα, στὴ Γαλλία πάλι, δὲν τὰ κακά προέρχονται ἀπὸ τοὺς μετανάστες, γιά ἀλλους, ἀπὸ τὶς πολυεθνικές...»

Πιστὸς ἀπὸ αὐτά τὰ φαντάσματα, τὰ φαινομενικά ἀπῆττα, βρίσκεται ἡ ἀγνοία μας καὶ ἡ ἀνικανότητα μας νὰ διαιπτεύουμε τὴ μοίρα μας. Εἶναι καθησυχαστικό, ἀλλωστε, νὰ πιστεύεις σὲ μιὰ παγκόσμια λύση, νὰ φορτώνεις στὸν ἀλλο τὶς εὔθυνες γιά τὶς δίκες σου δυσκολίες καὶ νὰ ἐντοπίζεις τὸ κακό ἔχω ἀπὸ σένα τὸν ἴδιο. Τὰ μοναδικά ὅπλα κατὰ τῆς ἀδιαλλαξίας, αὐτῆς τῆς κολλητικῆς ἀρρώστιας τοῦ πνεύματος, εἶναι τὸ αἰσθήμα τοῦ μέτρου καὶ τοῦ σχετικοῦ, ἡ γνῶση τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ἡ ἀκλόνητη ἀπόφαση τοῦ καθένα νὰ διαφεντεύει μόνος του τὴ μοίρα του.

(«Βῆμα», 2.4.1981)

‘Η Ἀνακάλυψη τοῦ Σπηλαίου τοῦ Ἱερεμία

Στό Ισραήλ

Κατά τὴ βαβυλωνιακὴ πολιορκίᾳ τῆς Ἱερουσαλήμ, τῷ 587 π.κ.π., οἱ ἀντίπαλοι τοῦ προφήτη Ἱερεμίᾳ τὸν ἔριξαν μέσα σὲ ἓν υπόγειο σπήλαιο, κοντά σταύς στρατῶν τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων: «...καὶ κατεβίβασσαν τὸν Ἱερεμίαν διὰ σχοινίων· καὶ ἐν τῷ λάκκῳ δέν ἦτο ὑδωρ, ἀλλὰ βόρβορος, καὶ ἔχωθε ὁ Ἱερεμίας εἰς τὸν βόρβορον». (38:6). Ἐνας Αιθίοπας ὀξιωματοῦχος τοῦ βασιλιά Σεδεκία, ὑποβοηθούμενος ἀπό τριάντα ἀνδρες, ἀνέσυρε τὸν προφήτη ἀπὸ τὸ σπήλαιο, σώζοντάς τον ἀπὸ βέβαιο θάνατο.

Ἀπὸ τῇ βυζαντινὴ μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴ τῶν σταυροφόρων τὸ «σπήλαιο τοῦ Ἱερεμίᾳ» ἀποτελοῦσε τόπο ἐπισκέψεων καὶ σὲ χρονικά διαφόρων προσκυνητῶν βρίσκουμε πολλὲς ἀναφορές γι' αὐτό. «Ἐκτοτε, δημως, τὰ ἵνη του χάνονται.

Ο Βενεδίκτηνος πατέρη Rixner, ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀσχολούμενος ἀπὸ τὸ 1975 γιὰ τὸν ἐντοπισμὸ τῆς τοποθεσίας τοῦ σπηλαίου, ἐφθασε πρόσφατα στὴν ἑκ νέου ἀνακάλυψη του, κοντά στὸ Δυτικό Τείχος, παρὰ τὴν Πύλη Dung. «Ἐπειτα ἀπὸ πολλὲς ἐπιτόπιες ἐπισκέψεις καὶ ἐρευνησ, ὁ πατέρη Rixner ἀνακάλυψε ὀρισμένα σπουδαῖα στοιχεῖα ποὺ ἐπιβεβαιώνουν δὴ ὃ υπόγειος αὐτὸς χῶρος ύπηρξε κατὰ τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ τόπος προσκυνήματος.

Ἐπὶ τῆς εἰσόδου διακρίνεται, ἐν μέρει, χαραγμένος σταυρός καὶ ἀπὸ κάτω κάποια, προφανῶς, ἐπίκληση, γραμμένη στὰ ἐλληνικά: «Κύριε, βοήθησέ τοις...». Ὁτι αὐτὸς ὁ χῶρος εἶχε κάποια σημασία γιά τοὺς Βυζαντινούς, πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ μία δλλή (κακογραμμένη) ἐλληνική ἐπιγραφή: «ΑΚΡΑ», ἀκολουθούμενη ἀπὸ τὸ σύμβολο «ΧΡ» (τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἱησοῦ).

Βασιζόμενοι στὴ μετάφραση τῶν Ἐβδομήκοντα, οἱ Ἑλληνες ὀνόμασαν τὴν τοποθεσία αὐτὴ «λάκκος Ἱερεμίου». Προφανῶς καὶ οἱ Λατίνοι υιοθέτησαν τὴν παραπόνων ὄνομασία, ἀποκαλώντας τὸ χῶρο: «Iacobus Jeremias», παρόλον δὲ στὰ λατινικά «Iacobus» σημαίνει «λίμνη».

(Ἀπό τὸ δρόθρον του: Father Bargil Pixner, OBS, «The Pit of Jeremiah Rediscovered?», στὸ περιοδικό: «Christian News From Israel», Νοέμβριος, 1980).

CCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCC

‘Ο Δαβίκος

Στήν προπολεμική Βέροια, τήν Καραφέρια¹ τών μεμέτηδων, σχεδόν δύο χρόνια πριν από την επανάσταση, ήταν μια όμορφη παλαιά πόλη, με πολλά κατατάξια και πολλά παλαιά σπίτια. Τα παλαιά σπίτια, οι στενοί δολιχόδρομοι της Αγοράς, τα γκαλαντέρια με τις χορταρισμένες μπουντουβάγιες,² οι κλαψούρης μισόχρονα ούρανός πού τόν σπάθιζαν τα καμπαναριά του “Αγίου Αντώνη” κι οι τρείς μιναρέδες, άπομενήρια της δόξας του ‘Αλλάχ, και τόν σκιάζαν σμήνη άτελείωτα κάρυες, πού κουρνιάζαν στίς βαλικές στέγες και στό θερέτρο ιστορικό της Πλάτανο. ‘Ακόμα και ή Βαβέλ του πληθυσμού της (μεμψίμοιροι ντόπιοι ρωμαίοι, μαζωμάτα περατεινών, ρουμαλουκιωτών) κι έλληναρβανιτάδων, βλάχοι της Σαμαρίνας και της ‘Αβδέλλας θρασοπόνηροι, πού κόνεψαν στήν δλβια πολιτεία από τούς χρόνους του ‘Αληπασάδ, ‘Εβραιοί σαματαζήδες³ κι άποδεκατισμένοι πρόσφυγες της Μικρασίας, του Πόντου, της Θράκης και της Πόλης, βουτηγμένοι στήν άπογνωση της φτώχειας τους. Πανάρχαιο έλληνικό πόλισμα, πού ή λατινοκρατία άναδειξε σε πρωτεύουσα Θέματος Μακεδονικού, δρμητήριο ύστερα του Στέφαν Ντουσάν κι εύθυνος ήπειτα διάδημα στό λαμπτρό Στέμμα τών άνακτων του Ντολμά Μπαζέ και του Γιλδίζ για πεντακόσια τάσσα χρόνια, έλευθερωμένη στά 1912 από τά ένδοξα έλληνικά “Όπλα διατηρούσε, ώς πριν μερικές δεκαετίες, δψη τουρκόπολης, ίδια Ρουχτσούκι Βουλγάρικο, Ιστίπ Σερβίας, Βεράτι ‘Αρβανιτάς κι αν Θέλεις, Κιουτάχεια και Προύσα της Τουρκίας. Βροχές άτέρμονες, πού βάραιναν τήν ψυχή μέ θλιψη και τά πόδια μέ λάσπη, φθινόπωρο, χειμώνα. Κι ένας βουνιστός κονιοράτος κάργα άποφορά, σκέτος ρουσουνοφράχτης, τίς θερινές ωρες. Μόνο στην ‘Ελια και τήν περιφερειακή Λεωφόρο φαιδρούνε κάπως τό μάτι από τήν εύρωπαική όρχιτεκτονική και μόνον ή άπέραντη άπλωσιά του εύφορου ήμαθιακού κάμπου, μέ τά εύχυμα μηλοκύδωνα και τά δροσιστικά άλμπασάνια,⁴ έπέτρεπε έναν κάποιο στεναγμό άνακούφισης στόν ξένο ταξιδιώτη. Γιατί, έμεις οι άλλοι, είχαμε, βλέπεις, συνθήστε.

Και ή Χάβρα, η μικρή έβραική συνοικία, πού έκτεινόταν περιτειχισμένη σ’ όλο τό μηκός τής δυτικής πλευράς τής δύο δύο Χης Μεραρχίας πού κατηφόριζε απ’ τό Ρολάγι ώς τήν κάθετο της, τήν Σαφού, κι είχε τό ‘να πλευρό στήν κατωφέρεια τού έρειπωμένου σέρβικου κάστρου και τά νώτα διασφαλισμένα στής άποκριμές οχθες τού Τριπόταμου. ή Χάβρα πού έπικοινωνούσε μέ τή λοιπή πόλη μέ μιά στοά στό δρόμο πού άναφέραμε και μέ μιά πύλη παραδίπλα απ’ τό ταμπάκιο της Μπαρμπούτας⁵, άποτελούσε κι αύτή ένα τυπικό δείγμα βαλκανικού μαχαλά, μέ διώροφα και τριώροφα σπίτια, σιδερόφραχτες πόρτες και καφασωτά παραθύρια (σάν μιά πρόσθετη σιγουριά από τούς κινδύνους τής νύχτας) ή Χάβρα μέ τά βρώμικα σοκάκια, τό παιδομάνι πού μελισσούργανες νυχτόμερα και τίς ξιπασμένες μπαμπόγριες, πού μάταια πάσχιζαν νά καλύψουν τή γερασμένη τους άσχημια μέ τήν ύδραργυραλοιφή και τά μπιγκουτί, άν φυσικά παραβλέπαμε τίς ταϊγκινες άπαλάμες μέ τ’ άνοιχτά δάχτυλα νά φασκελώνουν στίς γωνιές τής μαρκίζας, περιπαιχτικά τόν περαστικό, τά καλλίγραμμα πεντάλφα και τίς ένεπιγραφες ζωγραφίες στής μετόπες τών άρχοντδσπιτων.

Σ’ αύτό τό «Γέκτη» στεγαζόταν, ήδη από τό δέκατο έ-

‘Η Συναγωγή σήμερα.

χτο αιώνα ή ίουδαική κοινότητα τής Βέροιας, κάπου έφτακόσιες ψυχές, ένα κομμάτι από τούς Σεφαρδί τής Σαλονίκης, τούς Ισπανοεβραίους τής Διασποράς πού, λίγες δεκάδες χρόνια νωρίτερα, ή μισαλλοδοξία τής Ιεράς Εξέτασεως τού Φερδινάνδου και τής Ιζαμπέλλας ύποχρέωνε στήν άναζητηρα καινούργιας πατρίδας, πού θά βρισκόταν για τριάντα τόσες χιλιάδες κυνηγημένες ψυχές, στό Μυχό του Θερμαϊκού σ’ αύτή τήν ξακουστή πολιτεία του ‘Αγίου Δημητρίου, πού εύημερούσε κάτω από τήν προστασία τής έρυθρας ήμισελήνου.

Έδω, τήν έποχή έκεινη τής νεανικής άνεμελιάς, ζούσε και μεγάλωνε ένα παιδί τού περιούσιου Λαού, ο φιλαράκος μου Δαβίδ Μορδοχαΐ ‘Αζαριά, έλαφρύ τό χώμα τής γῆς Χαναάν πού τόν σκεπάζει...

Φειδωλή και κακότροπη ύπηρξε ή φύση σέ άρτιες άνατομικές παροχές της πρός τό Δαβίκο. Τόν έπλασε καμπούρη, κοκκινοτρίχη, μέ μούρη φακιδωτή και φωνή συριστική, άσθματική, πού έβγαινε από τά στήθια του σάν από βαθιά σπηλιά, μάς και ή κακομοίρα ή καρδιά του πιεζόταν βασανιστικά από τήν κυφότητά του. Τή σωματική του θύμας δυσμορφία τήν έκαμνε συμπαθητικά, τήν έχωραΐζε θά έλεγα, μιά θαυμαστή πνευματική εύστραφια. Σπινθροβολούσε λόγος και μάτι, γέλιο άβιστο καλωσυνάτης ψυχής, δύος μπριο κι άνεπιήδευτη εύγένεια.

Δέν ζέρω γιατί ή κοντόχοντρος πατέρας του δέν τόνε σπούδασε, καθώς έπραξε γιά τό μεγάλο του γιό, τόν Χανανιά⁶. Καί βέβαια δέν ήταν ή δυσπραγία τού μπεζαχτά του. Γιατί, ή μπάρμπα Μόρδος είχε καλή περιουσία, άφου έκπροσωπούσε μονωπαλικά τά προϊόντα τής καπνοβιομηχανίας Ματσάγγου. Καί τά ξέτρα Ματσάγγου, τό νούμερο 5 και τό ‘Ωμέγα, είσαντε τό ίδιο περίφημα και περιζήτητα μέ έκεινα έκει, τού Παπαστράτου. Λοιπόν, όχι! δέν είτανε ή φτώχεια ή λόγος. Ούτε πάλι διότι τόν ήθελε στή δουλειά του βιωθό. Κάποια άλλη αίτια ήσας, ής πούμε ή συμπόνια, νά μήν τόν παραζορίσει μέ τό σκύψιμο πάνω στό βιβλίο. ‘Ομηρς, δις μή τέλειωσε τό Γυμνάσιο σ’ Δαβίκος. Στίς γνώσεις έβαζε κάτω πολλούς από μάς, τούς σπουδαγμένους.

Καθώς τό φουρνάρικό μας είτανε γειτονικό τής Χάβρας, ένα πλήθος έβραικες φαμίλιες άρτοδοτούνταν από μάς. Μά ή οικογένεια τού Δαβίκου δέν ψώνιζε απ’ αύτό κι ής φιγουράριζαν στής προθήκες του τά χάσικα τά καρβέλια κι οι άφράτες οι φραντζόλες. Τό χά κρυφό καμπού, νά τόν βλέπω νά μού περνάει μέ πλαστά από τού Κυριαζάκη. Καί, κάποια φορά, τού ‘πα τό παράπονό μου. Τί σόι φίλοι είμασταν, τί στό διάτανο τού άπλωνα άπλοχέρο τό σταφιδόψωμο κι αύτός ή άχαριστος νά μού κουβαλάει ψωμί απ’ άλ-

Δρόμος από την έβραική συνοικία.

λοῦ! Μέ κάποιο χωρατό, θυμάμαι, κάλυψε έντεχνα τήν έξήγηση καί μιά κάποια άμηχανία μ' ένα σήκωμα ώμων ἀφήνε μιάν άμυδρή ίδεα μιᾶς κάποιας χρηματιστηριακής τραβαρέρας μέ τόν ἀνταγωνιστή μας ψωμά. Μπαινόβγαινα στά έβραικα κι δύταν μετάφερνα τά ψωμιά γιά μοιρασιά στά σπίτια κι δύταν τράβαγε στά στενορύμα της γιά νά παιξουμε τό κρυφτό, τίς σβούρες, τά κότασι ή τό φίτσο. "Ηξευρα δύλες τίς κακοτοπίες κι ή ἀνεσά μου αύτή στό συρεγκέλα τού μαχαλά τους δέν πέρναγε ἀπαρατήρητη ἀπό τό Δαβίκο. Και, κάποια Μεγάλη Παρασκευή, μού τήν πέταξε τή σπόντα τό πειραχτήρι.

— Ρέ Νικολάκη, δέν ἔχεις ἀκούσει ἔσυ γιά τό φουτσί. Δέ φοβᾶσαι μήπως... καί ἀμόλαγε ἔνα πυκτό βραχνόγελο σάν σήκωμα ἐκφιβιστικά τό χέρι πάνω ἀπό τό κεφάλι του, ἔτσι, τάχα, νά τού φέρω μιά. "Οχι! δέν φοβόμουν ρέ! Δέν μέ τρόμαζαν τά βαρέλια μέ τά καρφά, μέσα στά ὅποια ἡ ἀντιουδαϊκή λαϊκή χριστιανική παράδοση ἔβανε τά χριστιανόποιλα νά φουρλίζονται" καί νά ξεζουμίζονται γιά νά πιούν οι δύρηοι τό αἴμα τους. "Έγω ήξευρα πώς μόνο τό σινάλκο κατακαλόκαιρο καί τό σαλέπι καταχείμωνα είταν τά ἀγαπημένα εύφρατικά τους ποτά καί ροφήματα. Και, δόσ-του γέλιο Ικανοποίησης σάν τά 'κουγε αὐτά ὡ Δαβίκος, δια-πιστώνοντας σταθερά θεμέλια ἀγάπης πρός τή φάρα τους.

— Εσεῖς οι χριστιανοί είσαστε χαζοί!, διατεινόταν κάθε φορά πού κάποιος ξέπυνσε θά τού ύπενθύμιζε ἐκφιβιστικά τή σταυρώσα τού Σωτήρα.

— Ξεχάντε πώς διάθεσας είναι ἀπό τό γένος μας. Καί προλαβαίνοντας ίσως κάποιαν ἀντίδραση κάποιου πεισματάρη, πρόσθετε μέ ἔνα πρόθυμο, ἀβίαστο γέλιο: Τώρα θά πεῖς πώς τόν σταυρώσαμε! "Ει! κάναμε κι ἐμεῖς δι. τι κάνατε κι ἐσεῖς μέ τό δικό σας τό φιλόσοφο Σωκράτη! Και, ναί μά τήν ἀλήθεια, δέν βλέπω νά είχε δικο διαβίκος...

Στίς μεγάλες ζέστες ούτε τά πλατύφυλλα μαρούλια ούτε τά σινάλκα κι οι γκαζόζες σέ δρόσιαν. Κι ἐμεῖς, τά πιταρίκια τά δεκαπέντε καί δεκαεφτά χρονών, ἀναζητούσαμε τή συντροφιά τού ποταμιού. Καθώς δι κρυστέρης καί βα-βουρός Τριπόταμος διάσχιζε κατηφορίζοντας τήν πολιτεία μέσα σ' ἔνα φαράγγι, πλάταινε καί βάθαινε φτιάχνοντας ἀ-πό φυσικού δέσεις ένα καί δυό μπόνια βαθίες. Καζάνα, Στενό, Καμάρες, Μπαρμπούτα, Μπομπόλη είταν οι πόλεις τοποθεσίες κι ένα τσούρμο γδυμνά παιδαρέλια, ἀκόμη καί ἐφηβοί, ἀκόμη καί δυτρες, βουτούσαν στά κατά-ψυχτα νερά. Δέν είταν καλός κολυμβητής δι Δαβίκος — μά καί πώς θά μπορούσε νά 'ταν; καί συχνά τό σκαγε ἀπ' τή δικιά τους τή δέση καί μ' ἀκολουθούσε στά Στενό, στό στενό μέ τό ὄρμητικό ρεύμα, τά γλιστερά βράχια καί τίς

ρουφῆχτρες. Έκει τά πράματα δέν είταν ἀστειά. Έκει, γιά νά ἀνεβάσεις τό ποτάμι σ' ἔνα μήκος πενήντα τόσων μέτρων, ἐπρεπε νά 'σαι δεινός γνώστης τοῦ κρόολ. Έκει κα-ταφτάναμε τά μεσημέρια φορτωμένο πάντα μέ ἔνα μεγά-λο καρπούζι ἢ μέ ἔνα μακρόστενο καβούνι. Τό βάναμε νά κρυώσει σκεπάζοντάς το μέ πέτρες, μή λάχει καί τό πάρει τό ρέμα. Τόν ἐπαιρνα ἀπ' τό χέρι, τόν ἀνέ-βαζα ἀπό τό βράχια κι υπέρα κατεβαίναμε τό στενό, μπρός ἐκείνος, πίσω ἔγω, ἔτοιμος νά δώσω χέρι βοήθειας, ἀν θά 'χε χρεία. Μά τό νερό σέ κατέβαζε όμαλά, πτάνει νά ξευρεύεις ἔπιπλεις. Κι ὅταν θεονήστικοι καί κατάκοποι στεγνώναμε στό λιοπύρι θυμόμασταν τό μποστανικό κι δυταν τό βρίσκαμε ἀνέπαφο, τό σκάγαμε καταγής κι ἀρχίζαμε νά τρώμε σάν καννιβαλοί. Κι ὅλο καί προλάβαινα νά τρα-βήξα κάποια κλωτά στά πισινά κάποιου μπάσταρδου, πού πήγαινε νά ἀρπάξει τό φιλέτο τού Δαβίκου, κοροϊδεύοντας ταυτόχρονα τήν περιπομή του...

Τόν Τζάκο Τέστα, τόν όπωρωπλη γείτονά μου, δέν τόν χώνευε καί πολύ δι Δαβίκος, Ήρεμος, φίλεργος, δλιγόλο-γος δι Τζάκο, πούλαγε μαζί μέ τά φρούτα καί ξρους καρ-πούς. Τό φθινόπωρο είταν στίς δόξες του, καθώς ἀράδιο-ζε σ' ὅλο τό μάκρος τού πεζοδρομίου πού ἐπιανε τό μαγαζί του, τά καφάσια καί τά καλθαμία μέ τά σταφύλια καί τά σύ-κα. Κολοκυθάδες, τσαούσια, ταμπίνια, ραζάκι, σουλτανίνια, γκράν νουάρ, μοσχάτα! Αγιαννίτικα, μαύρα καί κιτρινά ἀμ-

‘Αποψις έβραικής συνοικίας. Ή Πύλη.

πελίσια σύκα! Άκρανα και κοντόμηλα, μοσχοβόλαγαν τά εύλογημένα. Κι ό Τέστα, μάστορης στή μόστρα, παραμέριζε τά άμπελόφυλλα και τά συκόφυλλα δείχνοντας τήν έλκυστική του προμάτεια:

— Ούβα θτσου! Ούβα θτσου!⁸

Τό ίδιο γινόταν τίς παραμονές τών Χριστουγέννων και τής Πρωτοχρονίας. Πορτοκάλια Γιάφας, τζίζυφα, σύκα 'Αργαλαστής, φιρίκια πηλιορείτικα! Ής και χουρμάδες και μπανάνες κι ίνδοκάρυδα! Και χαρούπια Κρήτης, γιά τή Φτωχολογιά! Τότε καί ή παραγωγή κικιρκιών⁹ είτανε στό φόρτε της. Είχα μάθει τό μυστικό τής παραγωγής παρακλουθωντας τον στό ζυμωτήριο όπου έρχότανε κι έτοιμαζε τή σαλαρούρα γιά τά άρμυρά ή τό σιρότη γιά τά ζαχαρόπηχτα. Κι έπειτα, άπλωμα στίς παραλληλόγραμμες λαμαρίνες και σιγανό ψήσιμο στό φούρνο.

— Θά μπορούσες νά κάνεις καλό κουμάντο στά διαλείμματα στό γυμνάσιο, μού κάνει μιά μέρα. Καί νά πασάρεις και καριά φούχτα στό φίλο σου τό Δαβίκο! Μόνο αύτός δέ θά μᾶς κλέβει!

Μᾶς έκλεβε λοιπόν ό μουσιοῦ Τέστα σ'αν μαζεύαμε τά κουκούτσια τών καϊσιών και τού τά πηγαίναμε; 'Άδηλο! Γιά νά τό λέει όμως αύτό ή Δαβίκος, κάτι θά ξευρε. 'Ωρισμένως, μονοπωλιακά κανόνιζε τήν τιμή ή Τζάκος κι άν έλιξε και κανένα βαρίδι μέσα λειψό, θ Θεός κι ή ψυχή του! Λοιπόν, τόν κικιρίτζη τόν τιμωρήσα σύμφωνα μέ τόν έβραικό Νόμο κι όχι μιά μόνο φορά!

— Άλλα, πάλι, έκεινος έκει ή κακομοίρης ό μπάρμπα Μεντές, ό τσαούης ό γυρολόγος τί τού έφταιγε τού Δαβίκου και τόν μυκτήριζε κάθη φορά πού τόν συντυχαίναμε στά στενορύμια τής Κυριώτσιας: Κοντάς, άδυντούλης, γρήγορος και έξυπηρετικός ό παλιός αύτός λοχίας τού Στρατού, όπ' όπου και πήρε τό παρατασύκλι, έφερνε βόλτα τίς γειτονίες μέ μιά κασέλα περασμένη στό λαιμό του, φίσκα άπο πράμα. Και τί δέν είχε βολέψει έκει μέσα! Μασουράκια, ζιλεδάκια, φιλέδες, έλαστικά, μυρωδιακά, μωρουδιακά, τσιγάρα, λογιών λιχουδιές κι άπο τά πλαινά κρεμασμένες μαντήλες, πεταέτες, καλτσόδετές,

— Έεεκε κουβριστρες, μουλινέδες. 'Εεεκε καραμέλες, σοκολάτες, μπισκοτάκια. 'Εεεκε¹⁰... και τί δέν είχε αύτό τό μαγικό κασέλι τού τσαούση πού σαγήνευε κάθε μιά κυρά Φροσύνη, κάθε μιά μαμουζέλα Κατινιά, κάθε λιμοχτόνο πιτσιρικά.

— Έεεκε ταιγαρέττα, κικιρίκια, μαντολάτα, άντηχούσε στά στενά τού Γιολά Γκελντί και τού Τσερμέν ή σειρήνα τού τσαούση και δόσ' του νά άγριεύει ή Δαβίκος, καθώς ό Μεντεσίκας ύψωνε μελίρρυτους τόνους, σκέτη πρόσκληση, πρός τίς θηλυκές κελεπούρτζουδες.

Φαλίρισε τ' άφεντικό όλα ένα τάλαρο
φαλιμέντο πράμα, ήρθε από τό Δράμασα!

— Τί λέει μωρέ αύτός ό παλαβρατζής¹¹, σάρκαζε ή Δαβίκος. 'Έτσι μού ρχεται νά τού τραβήξι! μιά νά τού φέρω τήν κάσα τ' άπανω κάτω!

Ποτέ ώς τά τώρα δέν καιυφερά νά ξεδιαλύνω τήν αιτία αυτού τού μυστηρίου. Μήτις ό τσαούσης δέν πούλαγε τσιγάρα τής άντιπροσωπείας τους; 'Έμεινα μέ τίς ύπουψες μου έκεινες σαράντα τόσα χρόνια και φοβούμαι πώς και στόν άλλο κόσμο ή Δαβίκος θά κρατήσει, σάν Σφίγγα, τό μυστικό μέσα του. 'Ανεξερεύνητες οι βουλές τού άνθρωπου!

Σέ μιά προσπάθειά της νά άγαπηθεί άπο τό Λαό ή 4η Αύγουστου είχε, θυμάμαι, έγκαινιάσει τουριστικούς έκδρομικούς συρμάους μέ πάμφθηνο έισιτηριο. Μέ τρια τάληρα Θεσσαλονίκη — Βέροια δλέρετούρ και μέ πενήντα μονάχα δραχμές, πηγαινοερχόσουν στή Φλώρινα. Λαϊκή ψυ-

χαγωγία, νά φχαριστηθεί ό πάσα ένας. Τότες είτανε πού γινόταν τό σώσε μέ τους 'Ιστραγλίτες τής Θεσσαλονίκης, πού πλησίαζαν έκεινη τήν έποχή τίς έβδομήντα χιλιάδες ψυχές. Πήχτρα κάθε Κυριακή τό Πασα - Κιόσκι, ή Καραχμέτη, ή Μπαρμπούντα, οι Σαραντόβρυσες. 'Ενα χαρούμενο έτερόκλητο πλήθος γέρων και νέων, άνδρων και γυναικών μπούκαρε τούς δρόμους. "Άλλοι μέ καλαθάκια μέ φαγωσιμά. "Άλλοι μέ κιθάρες, μαντολίνα και άρμονίκες παραμάσχαλα. Χρυσές δουλειές τά κεντράκια όλα. "Ένα χαρούμενο σμάρι μεροκαματάρηδων, πού άντλούσε κουράγιο για τή βιοπάλη τής έβδομάδας που θά ξημέρωνε.

Και τό θέρος τού '40, έφηβοι πιά, τά σίματα πήραν και ζεστάνων σέ σημείο βρασμού, κόβαμε μέ περισσή συμπάθεια τής δημοφερες έβραιοπούλες τής γιομάτες τσαχπινά, πού σέ μικρούς μιχτούς ομιλους περπατούσαν τήν όδό 'Ελευθερίας, λές και χόρευαν καντρίλλιες και τραγούδαγαν μέ σκέρτσο και μέ νάζι σουσέ τήη έποχης.

N' αγάπας και νά μήν αγαπέσαι

τί καμπός, τί καμπός!

Ίδιοι Νάρκισσοι, έδραζοντας τή γοντεία μας στή μπριγιαντίνη τής λοξής χωρίστρας, στό τζογέ παντελόνι και τά καλογυαλισμένα σεβρό, πλέαμε σέ πελάγη έψφρόσυνης έρωτοπάθειας κάθη φορά πού ή ματά μας έκλεβε τή ματιά τους. Και δόσ' του τσάρκες έμεις και δόσ' του άπροσκλητο σιγόντο έγω και ή Δαβίκος μέ τή φάλτσα Φωνή μας.

Λίγα λουλούδια άν θέλεις στείλε μου

και πάλι φίλε μου, άποψε...

— Βάμος Δαβίκος! Βάμος τσικιτίκος¹². 'Αλησμόνητα χρόνια.

Και ξαφνικά, ήχησαν οι σειρήνες τής 28ης 'Οκτωβρίου. 'Η 'Ελλάδα στά άπλα! 'Ο πόλεμος χτυπούσε υπουρλά τής πόρτες της. 'Ο ψευδοκαίσαρας τού Παλάτσο Βενέτσια ήθελε, βλέπεις, νά άναστήσει τή ρωμαϊκή αύτοκρατορία. Πόλεμος! έπιστρεψει! συναγερμοί! γενικός ξεσκωμός κατά τού προπέτη έπιδρομέα. Στό Μέτωπο τά παιδιά τής 'Ελλαδάς ξιφουλκούσαν με ιερή άποφασιστικότητα. Χριστιανοί και 'Ιστραγλίτες τύθηκαν στά τριστρατα τού Μοράβα, τού Ιβάν τής Τρεμπεσίνας, τού Φράσαρι, τού Μάλι Σπάνταριτ! Πίσω κιοτήδες φρατέλλοι! Πίσω! Νά την τώρα δικιά μας ξανά ή Κορυτσά, δικό μας τό 'Αργυρόκαστρο και ή Χειμάρρα! 'Ένας οίστρος πατριωτισμού φλόγιζε τής καρδίες αύτού τού λαού. Και θυμάμαι τά τηήματα τού Πεζικού νά τραβούν στής πρώτες γραμμές, άκούγω σάν νάναι τώρα τούς κιλλιβαντες τών πυροβόλων, τό μεταλλικό πάταγο τού Βαρέος πάνω στό λιθόστρωτο τής δύο ώριας Οκτωβρίου, τά ζητω και τά γιούρα τού Δαβίκου, πού έβγαιναν άπο τά μύχια τής ψυχής του. Κι έπειτα ή άσταλφραχτη γροθιά τής Βέρμαχτ ένάντια στά πληγωμένα στήθια τής φτωχιάς μας πατρίδας. Κι έπειτα ή μπότα, οι βλοσυροί πεταλάδες και τά άτελείωτα φερμπότεν.

— Απ ία μέντι! τσούρουκ γιούντε!¹³

Θρήνος και πείνα και φόβος και θανατικό! Κι ένα κίτρινο άστρι στό σηθίος τών παιδιών τού Περιούσιου Λαού. Σημάδι έπικειμενου άφανισμού. Προμήνυμα έξόντωσης δλοφάνερο!

Τέλη Μαρτίου 1943, ήμέρες πρίν άπο τό ξεσπίτωμα και τήν πορεία πρός τόν τελικό χαμό. 'Έχω πάρει έντολές άπο τήν 'Οργάνωση νά ξεσκώσω γιά τό Βουνό και τή σωτρία θσους έχω 'Εβραιούς φίλους. 'Έχω ήδη πλευρίσει γι' αύτό τόν 'Ασέρ Ρουμένη, τά παιδιά τού Γιδέκου και έβαλα νά πλησίασει τόν ομήλικό του, τόν Μεντές 'Αρών, τόν άδελφό μου 'Αριστοτέλη. Βέβαια, θά κολλήσω κατάλληλα και τόν Δαβίκο. Θά τόν διπλαρώσω και θά τόν πιάσω άπο τούς κυρτούς ώμους νά τόν ταρακουνήσω νά μή δίνει πίστη στόν άρχιρραββίνο τής Θεσσαλονίκης, πού δέν ποιμαίνει

Οδός Χης Μεραρχίας.
Στό βάθος όπέναντι
τό σπίτι τών Αζαριά.

σωστά και σωτήρια τό ποιμνιό του. Ο Δαβίκος δέν είναι κουτός κι ο πατέρας του έχει τόν τρόπο νά βολέψει μιά άνεμπόδιστη φυγή στά Πιέρια ή στό Βέρμιο.

Θυμάμαι καλά έκεινη τήν ήμερα. Άκρες μέσες τού φανέρωσα τό στόχο τής κουβέντας. Μέ σκουγε σιωπήλος, έννυ κάθε τόσο έριχνε λοξές ματιές στόν τρίτο τής παρέας καί τρεμόπαιζε νευρικά τά δάχτυλά του ταυτούρλο, στόν μπάγκο πού άραδίζαμε τό φρεσκοδεσφουρνισμένο ψωμί.

— Εσύ τουλάχιστον βρέ, Δαβίκο, ούτε κακαβάνης¹⁴ είσαι ούτε δειλός! Τί περιμένετε πλέον! Δέν υπάρχει έλεος γιά σᾶς στήν Πολωνία!

— Α! ναι! στήν Πολωνία, έκανε σάν άφηρημένος. Και ξαφνικά κάποιοι αύτοσχέδιοι στίχοι, έπάνω σ' ένα μοτίβο ένός παλιού βάλς έζιτασιόν, βγήκαν άπό τό βραχνό λαρύγγι τού καλού μου φίλου:

“Ολοι μαζί, στήν Πολωνία
βαπόρια, κακία θά πάρουμε, θά σαλπάρουμε
εύκαιρια!

Κι εύθυς άμεσως κάποιοι δάλοι στίχοι μελοποιημένοι, πού μάταια κατέτειναν νά μέ δώσουν νά καταλάβω. Κάπως έτσι:

Ta queule mon ami, ta queule
ça y est déjá!¹⁵

Καί μόνο ένα φευγαλέο εύκαιριακό κλείσιμο ματιού μέ έδωσε νά έννοήσω πώς θά έπρεπε, ίσως, νά σεβαστώ τούς κανόνες τής κονσπιράτσιας πού άξιωνε, σωστά, δ Δαβίκος.

— Όστε όταν, άρχες Απριλίου, παρακολουθούσα μέ πολλήν κατήφεια τό θλιβερό έκεινο πλήθος τών παιδιών τού Ιεχωβά, πού ίδευε περίτρομο καί προδομένο άπό παντού, τό δρόμο τών κρεματόριων τού Μείντανεκ τού Μπούχεβαλντ καί τού Αουσβιτς, ένας στεναγμός άνακούφιστς μετριάζε τή θλίψη μου. Ή οίκογένεια τού Μορδοχάϊ Αζαριά άπουσιάζε άπό τό έθελομάνι τού θανάτου... ●

ΓΟ Νίκος Ιωάννου Σιδηρόπουλος είναι σημερα συμβολαιογράφος στή Βέροια και έγραψε τής άναμνήσεις του αύτές ειδικά γιά τό περιοδικό μας. Τόν εύχαριστούμε άπό καρδιάς. Ειδικό τεύχος γιά τήν Ισραηλιτική Κοινότητα Βεροίας έχουν άφιερώσει τά «ΧΡΟΝΙΚΑ» τό Σεπτέμβριο 1978 (τεύχος 11).

- 1 Μαύρη Βέροια
- 2 άκαλυπτα αύλακα υπονόμων
- 3 θορυβοποιοί
- 4 γιλικά ρόδια
- 5 γειτονική συνοικία
- 6 τώρα διαπρεπή έπιστημονα και καθηγητή τής Όδοντιατρικής στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- 7 στροβιλίζονται
- 8 τρεις τά σταφύλια (ή δύκα) στά έβραιοτσιύρκικα
- 9 τά φιστίκια
- 10 έχω
- 11 φλύαρος, λογάς
- 12 πάμε παιδιά!
- 13 φύγει πώσα τσιφούτη!
- 14 ή χάχας, ο κοντόμυαλος, δ εύηθης *IL' idiot, Le crétin*
- 15 σκασμός, αύτό ήδη γίνεται!

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ:

Τό Χρονικόν τής Ζωῆς μου (1889-1979)

‘Από τό βιβλίον αύτό (σελ. 172) άντιγράφουμε συνάντηση πού είχε ό συγγραφέας του (πολιτικός – υπουργός – διπλωμάτης – διοικητής τής Έθνικής Τραπέζης) κ. Γ. Πεσμαζόγλου, σήμερα πλέον τών 90 έτών, στίς 14 Φεβρουαρίου 1934, μέ τόν Χίτλερ:

«...Είς σχετικήν παρατήρησίν μου άπήντησε δτι δέν άμφισβητεί δτι καί οι βαλκανικοί λαοί άποτελούν μέρος τών διανοούμενων δντων, δησ όι ίπποι, οι λέοντες, οι κώνωπες καί οι άρουραιοι άνήκουν εις τήν συνομοταξίαν τών ζώων. Ούδείς ζώμα δύναται νά άμφισβητήση δτι ο ίππος ή ο λέων έχει πολύ μεγαλυτέραν άξιαν τού κώνωπος ή τού άρουραιου. Ούτω καί ένας Νοτιοσλάβος ή Έβραιος έχει πολύ μικροτέραν άξιαν ένός “Ελλήνος ή ένός Γερμανού. Και προσέθεσε:

— Εάν είχατε μίαν κόρην πιστεύω δτι θά προτιμούσατε νά συζευχθή ένα Γερμανόν παρά έναν Έβραιον».

Εις τό σημείον δέ τούτο μοῦ άνέπιπξε τήν θεωρίαν του περί τού «κατηρημένου έβραικού στοιχείου».

Η ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ

ΣΤΙΣ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Δέσηστη στή μνήμη τών 65.000 Έβραιών, Έλλήνων πολιτών, καθώς και τών 6.000.000 άθων θυμάτων τού Όλοκαυτώματος έγινε, τόν περασμένο μόνα, μέ πρωτοβουλία τών Ισραηλιτικών Κοινοτήτων σέ διάφορες πόλεις τής Ελλάδος.

Στίς τελετές αύτές παρέστησαν έκπρόσωποι τών Αρχών, τής τοπικής αυτόδιοικήσεως, τών παραγωγικών τάξεων κ.ά. οι διοικοί τίμησαν τήν Ιερή μνήμη τών θυμάτων.

Στήν Αθήνα παρέστησαν διπλωματικός Αντιπρόσωπος τού Ισραήλ πρέσβυς κ. N. Γιάις, ό α' σύμβουλος τής Πρεσβείας κ. A. Σόκετ, οι βουλευτές κ.κ. Γ. Δαλακούρας και A. Κράτσας (N.D.), οι τ. βουλευτές κ.κ. N. Αναγνωστόπουλος και X. Πρωτόπαπας (έκπρόσωπος τού ΚΟΔΗΣ), δέκτηροι παρέστησαν διπλωμάρχου Αθηναίων κ. Δ. Χατζής, δ. κ. I. Αγγέλου, έκπρόσωπος τού ΚΚΕ έσ., δ συγγραφέας κ. Ιακ. Καμπανέλης κ.ά.

Κάθε χρόνο τέτοια μέρα

Τόν πανηγυρικό τής ήμερας στήν Αθήνα έξεφωνησε διένειση της ταμίας τής Κοινότητος, δέ διοικοί, μεταξύ άλλων, είπε και τά έξης:

«Γιατί άλλοιμονο στήν άνθρωπότητα διένειση ή η τρίτη γενιά από τό Όλοκαύτωμα δέν γνωρίζει μέ κάθε λεπτομέρεια τό έγκλημα πού διαπράχτηκε. Τό λάθος θά βαρύνει έμας. Διότι τά γεγονότα έπαναλαμβάνονται. Οι αιώνες άντιγράφουν δέ νέας τόν άλλον και ή γενική κατάσταση σήμερα, σέ παγκόσμιο έπίπεδο, συνθέτουν τήν είκονα έννος κόσμου, πού δείχνει πώς πολύ γρήγορα έσθησε άπό τή μνήμη του τή φρίκη τών χρόνων, πού ή φωτιά, τό αίμα και θόνατος έσερναν τό άρμα τού Γ' Ράιχ μ' έναν ξέφρενο καλπασμό πάνω στή γῆ.

Γιατί άλλοιμονο ή λερναία υδρά τού φασισμού σηκώνει πάλι προκλητικά τό κεφάλι. Και τό χειρότερο δέλεύθερος και πολιτισμένος κόσμος σιωπά. «Οπως και τότε, πού γνώριζε τήν άλήθεια και προτίμησε νά τήν κρύψει. Μάταιη ή κραυγή τών καταδικασμένων άντηξης σ' άποκληρο τόν κόσμο. Οι δυνάμεις, πού θά μπορούσαν νά διπτέρωσουν τό Όλοκαύτωμα, παρέμειναν άδρανες. Και οι διεις δημοκρατικές, προαδευτικές δυνάμεις, πού τότε τήν πολέμησαν, σήμερα τήν άνέχονται.

Γιατί άλλοιμονο πιστέψαμε πώς, κάτω από τό άστκωτο βάρος τών είδυμνων μιάς τέτοιας έξοντωσης, είχε πιά άνοιχτεί δέ δρόμος γιά μιά άνθρωποντέρη συμβίωση στόν πλανήτη μας. Γελαστήκαμε. Πρίν καλά - καλά χαρούμε τή λύτρωση τής άπελευθέρωσης, πρίν καλά - καλά σταθούμε στά πόδια μας και πρίν προλάβουμε νά ψάξουμε τό βάθος τής συμφορᾶς πού μάς έπληξε, τά μικροσυμφέροντα, οικονομικά, πολιτικά, άνταγωνιστικά, τά αιώνια συμφέροντα γέννησαν διαφορές και άντιθέσεις, δυσκολίες και προβλήματα και δίκινδυνος καραδοκεί κάθε στιγμή νά χτυπήσει τήν πόρτα μας, νά ρημάξει τό σπίτι μας, νά σκοτώσει τήν άνθρωπια μας».

Τό έτησιο μνημόσυνο στή Θεσσαλονίκη.

■ Στή Λάρισα στόν πανηγυρικό του δέ αντιπρόεδρος τής Κοινότητος άνεφερε, μεταξύ άλλων: «Συγκεντρωθήκαμε λοιπόν έδω σήμερα δχι γιά νά ζητήσουμε έκδίκηση (δυστυχώς αύτοι πού φύγαν δέν γυρίζουν πίσω). Άλλα γιά νά θυμιάσουμε σ' δλούς τούς τίμους άνθρωπους, και ειδικά στούς νέους πού δέν ζήσαν έκεινες τίς μέρες, δτι ΠΟΤΕ ΠΙΑ ή άνθρωποπότητα, δέν πρέπει νά ξαναζήσει τέτοιες φρικτές ώρες. Σήμερα μάλιστα πού οι πόλεμοι και τά μίση έξακολουθούν νά τυραννούν τούς λαούς πού δέν συνετίστηκαν άπό τή φρίκη τού Όλοκαυτώματος τού 2ου Παγκοσμίου Πολέμου και πού τά πάντα ύπαγορεύουν τά ύποπτα συμφέροντα και ή ώμη βία, άς άφυπνοσουμε κάθη τίμια σκέψη άναλογιζόμενοι τούς τόσους άδικους νεκρούς τών πολέμων. Όλοι οι άνθρωποι δις άσχοληθούνε ειρηνικά γιά τό καλό και τήν προκοπή σ' δλούς τή γη μας. Άρκετο αίμα έτρεξε. Δέν φτάνει πιά:»

Σχόλια τού Τύπου

Ο άθηναικός Τύπος παρουσίασε τή σχετική τελετή, ένω πολλές έπαρχιακές έφημερίδες, μέ τήν εύκαιρια αύτή ̄γραψαν συγκινητικά σχόλια.

★ Ο «Ημερήσιος Κήρυξ» (Λαρίση, στίς 5.5.1981) έγραφε:

«ΑΠ' ΟΛΟΥΣ τούς λαούς «τούς ένοικούντας έπι γῆς» οι Έβραιοι έγιναν δέ μεγαλύτερος στόχος τών Χιτλερικών και πλήρωσαν αύτή τήν έγκληματική τους μανία ζηη έκατομμύρια διμόθρησκοι τους. Οι διωγμοί τών Έβραιών δρχίσαν άπό τον καιρό τής άνδρου στήν έξουσία τού φρενοβλαβούς Χιτλερ, στά 1933, και κορυφώθηκαν κατά τή διάρκεια τού πολέμου. Τότε στήθηκαν τά φοβέρα «στρατόπεδα συγκεντρώσεως» στά δποτά μαρτύρησαν τό γάλα τής μάνας τους δχι μόνο οι συνάνθρωποι μας Έβραιοι, άλλα και άλλοι λαοί πού μετά τήν κατοχή τους δργάνωσαν τήν ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ.

ΣΤΑ ΑΠΑΙΣΙΑ γιά τή θηριωδία τους και τή γενοκτονία τους στρατόπεδα τού Νταχάσου, τού Αουσβίτς τής Τρεμπλίνκας, τού Μπιργκενάου, σύρθηκαν πολλοί Εύρωποι και τά σύνολο σχεδόν τών Έβραιών τής Εύρωπης. Στήν Ελλάδα άνθουσαν πολλές έβραικές Κοινότητες, ίδιαίτερα στή Θεσσαλονίκη, στή Αθήνα, στή Λάρισα, στό Βόλο, στή Ζάκυνθο. Ο πληθυσμός τους ζάθηκε. Από τή Λάρισα πέθαναν στά στρατόπεδα 219 άτομα. Πολλοί δμως γλύτωσαν άπό τό πογκρόμ βρίσκοντας ζεστασιά κοντά στούς χωρικούς μας κάτω από τήν προστασία τών όργανώσεων. Οι όργανώσεις αύτές έργασθηκαν μέ δάπη γιά τή σωτηρία τών άδελφων μας Έβραιών. Ένήργησαν γιά τήν έκδο-

ση ταυτοτήτων, για την περιθαλψη στά χωριά, για την άπομάκρυνση τους όπο την πόλη. Και τα θύματά τους θα ήσαν στη Λάρισα πολύ λιγότερα αν έδειχναν πίστη μεγαλύτερη στις ειδοποιήσεις που τους έγιναν για έξοδο και δεν έπαναπαύνταν σε φαινομενικές ένεργειες τών Ναζί. Και τό κακό έγινε. Τους μάζεψαν στις κλούβες, τους στοιβάζαν στά βαγονία και πήγαν στά στρατόπεδα άπ' όπου δέν γύρισαν.

ΑΥΤΗ τή γενοκτονία, τό δλοκαύτωμα αύτό τών Εβραίων, τιμοῦν σήμερα για 38η φορά οι Εβραϊοί της Λαρισιάς, πού δέν έιναι παρά άδελφια συμπολίτες μας, "Ελλήνες ύπηκοοι, κάτοικοι αύτης της πόλης με τους όποιους μιοραστήκαμε πόνους, λύτες, πίκρες, διωγμούς, δώσαμε σίμα και μαζί χτυπήσαμε τόν καταχτητή. Είναι σήμερα γι' αύτους ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ. Άλλα γιατί δέν έιναι και γιά μας τους "Ελληνες Χριστιανούς τό ίδιο; Λιγα είναι τά θύματα, οι νεκροί, οι κρεμασμένοι, οι δολοφονημένοι, οι πινγμένοι, άπό τους "Ελληνες Χριστιανούς; Αυτή τήν ήμέρα τής μνήμης τήν τιμοῦν δλοι οι "Ελληνες γιατί στά 6.000.000 Εβραίων είναι άρκετές δεκάδες χιλιάδες "Ελληνες Εβραϊοί. Οι νεκροί αύτοί του φοβερού πολέμου είναι και δικοί μας νεκροί.

ΕΤΣΙ σήμερα τό άπογευμα στήν Ιερή Συναγωγή τής Λαρισινής Ισταρηλικής Κοινότητας θά γίνει έπιμνημόσυνη τελετή. Τήν ίδια ώρα άς ψελλίσουμε δλοι μας μιά προσευχή και τήν εύχη: Αιώνια τους ή μνήμη».

★ 'Η «Ελευθερία» (Λαρίσης, 8.5.1981) σημειώνει: «Ο διμήτης κατά τήν έκδήλωση τής Ήμέρας Μνήμης πού πραγματοποιήθηκε στήν Ιερή Συναγωγή τής Ισταρηλικής Κοινότητας κ. Βικτώρ Μισδράνης είπε, γιά πρώτη θας φορά, μία μεγάλη δλήθεια. "Αναγνώρισε τή βοήθεια πού πρόσφερε ή έλληνική Αντίσταση πρός τους Εβραίους και παράλληλα έξεφρασε πρός αύτήν τήν εύγνωμοσύνη δλων τών Ισταρηλιών, γιατί χωρίς αύτήν θα ήταν δλοι τους χαμένοι. Και άκομη άναγνώρισε τή βοήθεια πού τους πρόσφεραν οι Χριστιανοί άδελφοί τους, παρόλον τόν κίνδυνο πού διέτρεχαν, άννοώντας τίς δικές τους συμφορές, πού δέν ήταν και λίγες, όπως χαρακτηριστικά τόνισε, μέ τό θάρρος πού τόν διακρίνει, ο διμήτης, πού συμπίπτει νά είναι και άντιπρόεδρος τής Ισταρηλικής Κοινότητας Λαρίσης».

★ 'Η «Ένημέρωση» (Βόλου, 7.5.1981) σχολιάζει: «Οι Ισταρηλίτες, σέ δλοι τήν Έλλαδα και στόν τόπο μας, Φυσικά, τιμοῦν αύτές τίς μέρες τή μνήμη τών 6 έκ. θυμάτων τους, τής ναζιστικής θηριωδίας, στά άλήστου μνήμης έξοντωτική στρατόπεδα συγκεντρώσεως τού Γ' Ράιχ, τά «κρεματόρια» τής φρίκης και τού χαμού. "Ανάμεσα στά θύματα τής πού φοβερής γενοκτονίας ένός λαού συγκαταλέγονται και έκατοντάδες Εβραϊοί τής Θεσσαλίας, πού έπεσαν βορά τού πογκρόπ πού έξαπέλυσε δ Χίτλερ, κατά τή διάρκεια τού Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Πολλοί υπήρξαν άλησμόντοι φίλοι. Τιμούμε, μαζί με τους άδιθράσκους τους, και τήν άντισταση τού Γκέτο τής Βαρσοβίας και τήν Ιερή μνήμη τους και συμμετέχοντας στό άναλοιωτό πένθος τους, συνενώνουμε μαζί με τή δική τους και τή δική μας εύχη: Ποτέ πά τέτοια κοσμολογάτα έγκληματα πού κατεβάζουν τόν άνθρωπο στή στάθμη τού θηρίου, πού ωστόσο έλλοχεύει πάντα έτοιμο νά σπαράξει και άς σπαραχθεί».

★ 'Η «Λαρισαϊκή Ήχω» (Λαρίσης, 4.5.1981) γράφει:

«ΤΡΙΑΝΤΑΟΧΤΩ ΕΤΗ πέρασαν άπό τήν έποχή έκεινη πού 6.000.000 Εβραϊοί μαρτύρησαν στά στρατόπεδα τών Χιτλερικών. Κι δημος οι δημοι δλοι δέν έλογοδότησαν γιά τά έγκληματά τους. "Εφτασαν, μάλιστα, νοσταλγοί τού χι-

ΔΕΙΓΜΑ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

Άπό τήν έφημερίδα «Όρθοδοξος Τύπος» (22.5.1981) άναδημοσιεύουμε άσχολίαστη τήν παρακάτω είδηση:

MNHMH ΕΒΡΑΙΩΝ

Δέσησις εις μνήμην τών 65.000 Εβραίων Ελλήνων, πού έχασαν τήν ζωή των κατά τήν διάρκειαν τής ναζιστικής κατοχής έγινε τήν 10ην Μαΐου έ.έ. εις τό ιδιαίτερον τμήμα τού Γ' Νεκροταφείου Νικαίας.

Εις τήν τελετήν, πού έγινε μέ πρωτοβουλίον τής Εβραϊκής Κοινότητος Αθηνών, παρεύρεθησαν ό βοηθός δημάρχου κ. Δ. Χατζῆς, οι βουλευταί πού έμφανιζονται ώς πιστοί χριστιανοί N. Αναγνωστόπουλος, Γ. Δαλακούρας, Α. Κράτσας, έκπροσωποι τών πολιτικών κομμάτων, ό γνωστος συγγραφεύς κ. I. Καμπανέλλης και άλλοι.

τλερικού καθεστώτος νά ζητήσουν ώστε διά νόμου νά σταματήσει τό «κυνήγι» τών έγκληματών Ναζί και τών δράγων γενοκτονίας τών Εβραίων.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ, πού ύπεφεραν τά πάνδεινα άπό τους Ναζί, συμμετέχουν νοερών και σέ στάση προσευχής ύπερ τών άδικοχαμένων Εβραίων, μεταξύ τών όποιων και 219 άπό τή Λάρισα. Και θά τιμοῦν τή μνήμη τους ΠΑΝΤΟΤΕ!»

«Ιδανικά πειραματόζωα» Θεωρούσαν οι Ναζί τούς αίχμαλώτους πολέμου

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

Στά ιατρικά πειράματα, πού έγιναν στά χιτλερικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως Μονάχου, Μπούχεβαλτ και "Αουσβίτς πάνω σέ κρατούμενους κυρίως έβραϊκής καταγωγής, άναφέρεται ή έργασια τού κ. Αλ. Μαρασλή, πού άνακονώθηκε σέ συνεδρία τής Εταιρίας Ιστορίας τής Ιατρικής στά πλαίσιο τού πανεληνίου Ιατρικού συνεδρίου.

«Οι έρευνες – άναφέρεται στήν έργασια τού κ. Μαρασλή – άναζητούσαν θεραπευτικές μεθόδους γιά νά έφαρμοσθούν στούς Γερμανούς τραυματίες πολέμου. Αφορούσαν τή μελέτη τών έπιοδράσεων στόν άργανισμό τής χαμηλής άτμωσφαιρικής πίεσεως, τήν έπαναφορά στή ζωή έπειτα τά άπο κατάψυξη κλπ.

Τά πειράματα, βασιστηκαν στήν άρχη διά δ άνθρωπος είναι τό ιδανικά πειραματόζωα. Ούσιαστικά, δημως δέν πρόσφεραν κανένα άντιστάθμισμα μέ κάποια έπιστημονική πρόσδο.

«Η μετατροπή τού άνθρωπου σέ πειραματόζωο – κατέληξε δ κ. Μαρασλής – είναι μιά κατάφωρη παραβίαση τού όρκου τού Ιπποκράτη και τών κανόνων τής ήθικής και πρό πάντων δταν τά πειράματα είναι θανατηφόρα και διενεργούνται πάνω σέ ύγιη δτομα, πού έχουν στερηθεῖ τήν έλευθερία τους».

Η ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΡΤΕΜΠΟΡΙΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ και ἀνατομίαν τοῦ θέματος ἀσφαλῶς δέν θά περιμένουν οἱ φίλοι ἀναγνῶσται καὶ αἱ τριφεραὶ ἀναγνῶστραι τοῦ «Διάτονος Ἀστέρος» νά εύρουν εἰς τάς παρά πόδας γραμμάς, ἀντιθέτως πρός τὸν πομπώδη τίτλον μας, διότι καὶ ἀνιαρόν θά ἡτο δι' αὐτοὺς ἄλλα καὶ ἀνάρμοστον διὰ τὸ παρόν τομίδιον. Μιαν ὅμως λεπτομερῆ ἐπιθέωρησιν καὶ ἐπισταμένην ἀνασκόπησιν τοῖς ύποσχομα.

Τυπογραφεῖα τῆς περιωπῆς τῶν ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, τὸ πάλια ποτὲ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, τά τοῦ Δρουγουλίνου, τά τῆς Ἐστίας, τά τοῦ Πετράκου, τοῦ Σακελλαρίου κτλ., ἡ χαρτεμπορικούς οἰκους ὡς τὸν ἀρχαῖον τῶν κ.κ. Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ, ἡ τὸν νέον τῶν κ.κ. Μακρῆ καὶ Σία ἀσφαλῶς δέν κέκτηται ἡ Θεσσαλονίκη, ἐν τούτοις ὅμως εἰς ἔξαιρετικάς περιστάσεις. Ἡσ κατά τάς ἑκάστοτε ἑκτυπώσεις τῶν ἑκλογικῶν καταλόγων, κατά τὴν ἔγκατάστασιν τῶν Συμμάχων, κατά τὴν λειτουργίαν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, μετά τὴν πυρκαϊάν ἐπέδειξαν ταῦτα τοιαύτην ρώμην, ἀνέπτυξαν τηλικαύτην δραστηριότητα, ἐφάνηκαν δητὲ κέκτηνται τοσαῦτα πλούτη εἰς παντοιδές καὶ πολύγλωσσον ὑλικὸν ὥστε ὅντως εἶναι ἄξια παντός ἐπαίνου.

Ἴδου νῦν καὶ χρονογραφικῶς ὄνόματα καὶ πράγματα:

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτός τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἰταλοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, ἐνθα προηγουμένως μὲν ἔξετυποῦτο ἡ «Ἀλήθεια», τὸ δέ 1913 τὸ «Ἐμπρός», μᾶς ἐκληρονόμησε καὶ τά ἐπὶ Τουρκοκρατίας λειτουργοῦντα τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ν. Χριστομάνου, Ι. Γρατσάνη, Β. Ἡρακλείου, Σ. Παπανέστορος, Ν. Ξενοφωντίου, Ν. Διβόλη, τά «Ισραηλιτικά Ούνιόν καὶ Μπεζές καί τὸ τοῦ Ἰταλοῦ πάλιν κ. Ακουαρόνη». Ἡ Ἑλληνική Θεσσαλονίκη ἐδημιούργησεν ἐπὶ πλέον τά τῶν κ.κ. Τριανταφύλλου καὶ Σίας οἵτινες ἡγόρασαν τά πιεστήρια καὶ τά ὑλικά τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδος «Βαλκανλάρ», ὅπου καὶ ἔξετυποῦτο ἡ ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας τοῦ παρόντος βιβλίου παραληφθείσα ἐφημερίς «Ριζοσπάστης» τοῦ κ. Πετσοπούλου (προκαλεσάσης διὰ τά ὑβριστικά δημοσιεύματά της τὴν ἐπιδρομήν ἀξιωματικῶν καὶ τὴν καταστροφήν τῶν γραφείων τῆς καὶ εἴτα τὴν μεταφοράν της εἰς Ἀθήνας), Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Ἰωάννη, Κουμένου, δστις ἡγόρασε τάς 9 μηχανάς τῶν μεγάλων τυπογραφικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, Δημ. Κυριαζόπουλου, Αν. Μπέρου, Ι. Κωνσταντινίδου καὶ ιιών Βι-

κοπούλου. Ἐφημερίδων τυπογραφεῖα ὑπῆρξαν τότε τά τῆς «Μακεδονίας», «Ν. Ἀλήθειας», «Φωτός», Ἀγκύρας, «Ἐθνικῆς», «Ἐλλάδος», «Independant», «Γενῆ Ἀστήρ», (τοῦ ἀποθανόντος Ἀβδουραχμάν Ἀρίφ βέη, τὸ ἔργον τοῦ δοπίου συνεχίζουν οἱ δύο οιοι αὐτοῦ) «Ἀβενίρ» λησμονηθείσα ἐπίσης ἐκ τῆς ἐφημεριδογραφίας μας) καὶ «Sirpski Glasnik» τοῦ κ. Ἀναστασίου Μπέη. Ὁ «Κήρυξ» τῶν κ.κ. Χατζηγάγου, Μεσολογγίτου καὶ Βαλσαμάκη, τόν δοπίον ἐλησμονήσαμεν ν' ἀναφέρωμεν ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας ἔξετυποῦτο εἰς τά τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ξενοφωντίδου καὶ Παντελῆ ἐπὶ τίνας μῆνας μόνον, ὡς ἐπίσης καὶ τό σατυρικόν περιοδικόν ὁ Φαφλατᾶς τοῦ ἐκ Κρήτης ποιητοῦ ἀειμνήστου Δ. Κολλιγάννη. Ὁ οσαύτως ἀρκετόν ρόλον ἔπαιξε τό τυπογραφεῖον τοῦ ἐξ Αιγύπτου ἐγκαταστάντος ἐνταῦθα περιοδικοῦ «Κόσμος» δστις πάλιν ἔξεδόθη ἐδῶ ἐπ' ἀρκετόν χρονικόν διάστημα ὑπό τοῦ ἴδιου ἰδιοκτήτου ἐξ Ἀλεξανδρείας ὄρμαμένου κ. Ἀργυρίου Δρακόπουλου μέ διευθυντήν τὸν παλαιμάχον ἐν Κάιρω δημοσιογράφον (Διευθυντήν καὶ ἰδιοκτήτην τοῦ ἐκεῖ Χρόνου) κ. Μιχαήλ Κωνσταντινίδην.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ μεγάλη πυρκαϊά τοῦ 1917 τά ἀπεδεκάτισεν. Οὕτως ἐκάσταν τά τυπογραφεῖα τῆς «Ν. Ἀλήθειας», τοῦ Ἡρακλείου, τῆς «Ἐλλάδος», τοῦ Διβόλη, τοῦ Τριανταφύλλου, τῆς «Γενῆ Ἀστήρ» τοῦ Μπεζές, τοῦ Ἀκουαρόνη, τοῦ Βικοπούλου, (δοπερ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε πωληθῆ εἰς τὴν Προσωρινήν Κυβέρνησιν), τοῦ Μπέρου καὶ τῆς ισραηλιτικῆς ἐφημερίδος «Ἀβενίρ». Ὑπέστησαν δέ ζημιάς κατά τό μᾶλλον καὶ ἡτον τά τῶν κ.κ. Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Χριστομάνου καὶ Μακεδονίας. Τότε ἀκριβῶς ἐφάνη ἡ μεγίστη δύναμις τοῦ Τυπογραφείου τοῦ κ. Ἰωάννου Κουμένου. Ἀπό τῆς ἐπομένης τῆς πυρκαϊᾶς ἐτύπωνε τάς καθημερινάς ἐφημερίδας εἰς μὲν τὴν Ἑλληνικήν γλώσσαν τὴν «Ν. Ἀλήθειαν» καὶ τὴν «Ἐλλάδα», εἰς δέ τὴν γαλλικήν τὴν «Tribune», καὶ τὴν «Paris Balkans» καὶ εἰς τὴν σερβικήν τὴν «Bella Serbia» καὶ τὴν «Sirpski Glasnik», ἐκτός ἐννοεῖται καὶ τῶν ἀπέιρων τυπογραφικῶν ἐργασιῶν τοῦ Στρατοῦ, τῶν Δημοσίων Γραφείων, τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ τῶν διαφόρων ἴδιωτῶν, θεάτρων καὶ Σωματείων. Τό ρεκόρ αὐτό τοῦ τυπογραφείου μου, ἀνευ περιαυτολογίας, ὡς καὶ τό προηγούμενον καθ' ὅ μετ' ἄγριον συναγωνισμὸν μεταξύ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ συναδέλφων κατά τό πρώτον ἀκριβῶς ἔτος τῆς Ιδρύσεως, τό 1916, ἀνελάβομεν ἐκτύπωσιν 240.000 ὁ-

Θεσσαλονίκη: 19ος αιών (Σχέδιον ταξιδιώτου).

νομάτων των Μητρώων Θεσσαλονίκης, 130.000 δυνατών έκλογικών καταλόγων, μετά τής καθημερινῆς έκδόσεως τής «Αγκύρας» και τού «Τηλεγράφου» μου, τής «Έλευθέρας Μακεδονίας» τού «Δικαίου», τής «Echo de Salonique» τού «Ruski Slovo» και κτλ., πάντα ταῦτα, λέγω, ἐντός χρονικοῦ διαστήματος μικροτέρου τῶν 4 μηνῶν ἀσφαλῶς ἀναγκάζουσι τὴν τυπογραφικήν τέχνην τῆς Θεσσαλονίκης νά ἔπαιρεται.

Ἐπὶ τέλους παρῆλθεν ἡ ζάλη τῆς πυρκαϊᾶς καὶ ἥρχισαν πολλαπλασιαζόμενα πάλιν τὰ τυπογραφεῖα. Ο. κ. Ἀκουαρόνη, πατήρ συνεταιρισθείς μετά τοῦ κ. Μπεχάρ Τύρου σαν νέον τοιοῦτον, οἱ υἱοὶ Ἀκουαρόνη ἐπίσης ἡ «Ορινιόν» ὠσάυτως, οἱ κ. κ. I. Κωνσταντινίδης, A. Μπέρος - Σκευάκης καὶ Σία, Τριανταφύλλου καὶ Σία, Νικολαΐδης, Παπαγιαννίδης, Ναγόπουλος, Κομνηνός, Μιχαηλίδης καὶ Παπαγεωργίου, ἡ «Ἐφημερίς τῶν Βαλκανίων», οἱ κ. κ. Ντάσα, Ρούσο, Μπρούδο, Σιόν, ὁ κ. Μπεζές, ὁ κ. Ἀβραβανέλ, ὁ κ. Γιορτώβ, ἡ Γενή Ασήρ. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Παπαγιαννίδης ἀπέθανε καὶ οἱ κληρονόμοι του, ὡς καὶ ὁ κ. Νίκ. Μάνος, τῆς «Εθνικῆς», ἐπώλησαν τὰ ὄλικά εἰς τοὺς κ. κ. Δημ. Σκευάκην, Δημ. Λούθηρην καὶ Ἀθαν. Μάνον, οἵτινες ἰδρυσαν τὸ τυπογραφίον «Αύγη», ἀλλά καὶ αὐτοί ἀπέχωρησαν καὶ τὸ ἀνέλαβεν ὁ κ. Χατζηδημητρίου. Ἐφέτος δ' ἴδρυσαν τυπογραφεῖα ὁ κ. Βαφειάδης καὶ οἱ ισραηλῖται κ. κ. Ἀσέρ καὶ Σία.

Εἰς τοὺς τυπογράφους τῆς Θεσσαλονίκης παρατηρεῖται διτοικεῖται τάς τάς έφημερίδας: δυσπιστία, ἀλληλοφάγωμα καὶ ἔξοντωτας μεταξύ των. Οὔτε σωματεῖον, οὔτε ἡθικαὶ ὑποχρεώσεις, οὔτε ἐπαγγελματικὴ ἀλληλεγγύη, οὔτε καὶ αὐτή ἡ ἐπίπλαστος αἰσθηματολογία ἐμφωλεύει.

Παραλήλως πρός τοὺς κ. κ. Τυπογράφους ἐργάζονται καὶ τά λιθογραφεῖα τῶν ισραηλιτῶν κ. κ. Γκαμένιο, Ἀντζέλ, τῶν Ιταλῶν κ. κ. Μπουφέτη πατρός καὶ υἱοῦ, καὶ τῶν δημογενῶν κ. κ. Πανᾶ καὶ Σαράτη μέ διευθυντήν τοῦ κ. Παπάζογλου καὶ τῶν Ἀδελφῶν κ. κ. Κόγκα. Τό τοῦ ἐν Κωντόλεως Καρατζόγλου (εἰς ὃ ἔξετυποῦτο ἡ εἰκόνογραφημένη γελοιογραφική ἔβδομαδιά ἐφημερίς «Παπαγάλος», κατά τὸ σύστημα τοῦ Ἀριστοφάνους ἡ τοῦ Ιταλικοῦ

«Papagallo») καέν, μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας.

Τὸ ἐμπόριον τοῦ χάρτου εὑρίσκεται κατά τὸ πλεῖστον εἰς τάς χειρας τῶν ισραηλιτῶν. Πρό καὶ μετά τήν πυρκαϊάν οἱ μεγάλοι χαρτέμποροι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ κ. κ. Ζάκ καὶ Γιουδᾶ Ἀσέρ, οἱ Ἀδελφοί Κόβο, ὁ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, οἱ Υἱοὶ Περαχία, ὁ κ. Χανανέλ Ναάρ. Εἰσαγωγεῖς δ' ὁ κ. Καλαμάρο, οἱ κ. Χαΐμ Σούρες καὶ Σία, ὁ κ. Παράσχος, ὁ κ. Γ. Ρώμπαπας, ὁ κ. Λασκαρίδης, ὁ κ. Πασανίκας, ὁ οἰκος Κ. Χ. Σταυρίδης καὶ Σία καὶ οἱ κ. κ. Π. Ξύστρης, καὶ Γ. Πέτρου.

Χαρτοπωλεῖα καὶ Βιβλιοπωλεῖα ὑπάρχουν πάμπολλα. Τά σπουδαιότερα εἶναι ἑκ τῶν ἑλληνικῶν τοιούτων τά τῶν κ. κ. Ιωάννου Κουμένου, ὁ «Ἐρμῆς» (τῶν κ. κ. Ξενοφωνίαδου, Παντελῆ καὶ Ἀγγέλου), Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Τριανταφύλλου καὶ Σίας, Βαφειάδου, Νικολαΐδου, Σεραφείρ Τσαούση, Ἀθανασίου Μάνου, Βασιλείου Μάνου, Δημοσθένους Γιαπούλη, Παπακωνσταντίνου, Ρουτζούνη, Οικονόμου κτλ. ἐκ τῶν ισραηλιτικῶν τά τῶν κ. κ. Χανανέλ Ναάρ, Μισουλάμ καὶ Ματαράσσο, Γαβριήλ Νεσίμ, Μπαρτζιλάη. Δάν Κοέν, Ράδιον, Ἰντερνασιονάλ, Λευκοῦ Πύργου καὶ ἔν Ιταλικόν τό τοῦ κ. Παλούμπα.

Βιβλιοδετεῖα ἐκτός ἀπό τά τῶν κ. κ. Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Ἐρμοῦ, Τριανταφύλλου, Βαφειάδου, Ιωάννου Κουμένου, ὑπάρχει καὶ ἔν ὀποκλειστικῶν τοιούτων τό τοῦ κ. Ρούσο.

Κλισεδοποιεῖα δέν ὑπάρχουν. Τώρα προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν οἱ κ. κ. Ακουαρόνη καὶ Ιωάννης Κούμενος. Χαράκτης εἰς μὲν τὸν ὄρειχαλκὸν ὁ ἀρμένιος κ. Τζάκος, εἰς δέ τὸ ξύλον ὁ ἐκ Ρωσίας ὄμογενής κ. Ιωάννης Καπαγιαννίδης, εἰς ἄπαντα δ' ὅμοιον ὁ Ρωσός σκηνογράφος τοῦ Σκάπτη Πάλας.

Ὑπάρχουν δύμως ἀντιθέτως γραμμογραφεία, ἐργοστάσια καταστίχων καὶ κατασκευῆς φακέλλων πρωτίστης τάξεως ὡς τό τοῦ κ. Ζαχάρα, Μιχαήλ καὶ Κοέν, τό τοῦ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, τό τῶν κ. κ. Ζάν καὶ Γιουδᾶ Ἀσέρ καὶ τό τοῦ Ιωάννου Κουμένου.

Σφραγίδας κατασκευάζουν ἄπαντα τά ἑλληνικά Τυπογραφεῖα.

Ὦς βλέπουσι λοιπόν οἱ ἀναγνῶσται μας, δέν εἶναι μικρά ἡ δρᾶσις τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τήν τυπογραφίαν καὶ τό χαρτεμπόριον. Κίνησις μεγάλη, ἐργασία ἄθιθονος, τιμάι λογικά μέχρι τοιούτου σημείου, ώστε πολλοί συγγραφεῖς καὶ αὐτό τό Δημόσιον καὶ ὅλοι οἱ στρατιωτικοί σχηματισμοί, οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης νά προτιμοῦν νά δίδωσι τάς παραγγελίας των ἐνταῦθα. Πολλοί δ' ἔμποροι ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶν νά ταξιδεύωσιν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ νά προβαίνωσιν εἰς ἀγοράς μεγάλων ποστήτων χάρτου καὶ συναφών ειδῶν, καθόσον εύρισκουσι μεγάλας διαφοράς εἰς τάς τιμάς μεταξύ τῆς ἐκεῖ ἀγορᾶς καὶ τῆς ἑδῶ.

Ἐν μόνον μᾶς λείπει... ἡ ὅμονοια.

Δεκέμβριος 1923

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΜΕΝΟΣ

(Από τό έτησιον Ημερολόγιον «ΔΙΑΤΤΩΝ ΑΣΤΗΡ» Θεσσαλονίκη, 1924)

Η ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΡΤΕΜΠΟΡΙΟΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ και ἀνατομίαν τοῦ θέματος ἀσφαλῶς δέν θά περιμένουν οἱ φίλοι ἀναγνῶσται καὶ αἱ τριφεραὶ ἀναγνῶστραι τοῦ «Διάτονος Ἀστέρος» νά εὔρουν εἰς τάς παρὰ πόδας γραμμάς, ἀντιθέτως πρός τὸν πομπώδη τίτλον μας, διότι καὶ ἀνιαρόν θά ἡτο δι' αὐτούς ἄλλα καὶ ἀνάρμοστον διά τὸ παρόν τομίδιον. Μιαν δημως λεπτομερῆ ἐπιθέωρησιν καὶ ἐπισταμένην ἀνασκόπησιν τοῖς ὑπόσχομα.

Τυπογραφεῖα τῆς περιωπῆς τῶν ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, τὸ πάλαι ποτὲ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, τά τοῦ Δρουγουλίνου, τά τῆς Ἐστίας, τά τοῦ Πετράκου, τοῦ Σακελλαρίου κτλ., ἡ χαρτεμπορικούς οἰκους ὡς τὸν ἀρχαῖον τῶν κ.κ. Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ, ἡ τὸν νέον τῶν κ.κ. Μακρῆ καὶ Σία ἀσφαλῶς δέν κέκτηται ἡ Θεσσαλονίκη, ἐν τούτοις δημως εἰς ἔξαιρετικάς περιστάσεις, ὡς κατά τάς ἑκάστοτε ἑκτυπώσεις τῶν ἑκλογικῶν καταλόγων, κατά τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Συμμάχων, κατά τὴν λειτουργίαν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, μετά τὴν πυρκαϊάν ἐπέδειξαν ταῦτα τοιαύτην ρώμην, ἀνέπτυξαν τηλικαύτην δραστηριότητα, ἐφάνηκαν δητὲ κέκτηνται τοσαῦτα πλούτη εἰς παντοιδές καὶ πολύγλωσσον ὑλικόν ὥστε σηντως εἶναι ἄξια παντός ἐπαίνου.

Ίδουν νῦν καὶ χρονογραφικῶς ὄνόματα καὶ πράγματα:

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτός τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἰταλοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, ἐνθα προηγουμένως μὲν ἔξετυπούτο ἡ «Ἀλήθεια», τὸ δέ 1913 τὸ «Ἐμπρός», μᾶς ἐκληρονόμησε καὶ τά ἐπὶ Τουρκοκρατίας λειτουργοῦντα τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ν. Χριστομάνου, Ι. Γρατσάνη, Β. Ἡρακλείδου, Σ. Παπανέστορος, Ν. Ξενοφωντίου, Ν. Διβόλη, τά «Ἴσραηλιτικά Ούνιόν καὶ Μπεζές καί τό τοῦ Ἰταλοῦ πάλιν κ. Ἀκουαρόνη». Ἡ Ἑλληνική Θεσσαλονίκη ἐδημιούργησεν ἐπὶ πλέον τά τῶν κ.κ. Τριανταφύλλου καὶ Σίας οἵτινες ἡγόρασαν τά πιεστήρια καὶ τά ὑλικά τῆς τουρκικῆς ἐφημερίδος «Βαλκανλάρ», ὅπου καὶ ἔξετυπούτο ἡ ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας τοῦ παρόντος βιβλίου παραληφθείσα ἐφημερίς «Ριζοσπάστης» τοῦ κ. Πετσοπούλου (προκαλεσάσης διά τά ὑβριστικά δημοσιεύματά της τὴν ἐπιδρομήν ἀξιωματικῶν καὶ τὴν καταστροφήν τῶν γραφείων τῆς καὶ εἴτα τὴν μεταφοράν της εἰς Ἀθήνας), Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Ἰωάν. Κουμένου, ὅστις ἡγόρασε τάς 9 μηχανάς τῶν μεγάλων τυπογραφικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ κ. Σαλβατόρε Μουρατόρε, Δημ. Κυριαζόπουλου, Ἀν. Μπέρου, Ι. Κωνσταντινίδου καὶ υἱών Βι-

κοπούλου. Ἐφημερίδων τυπογραφεῖα ὑπῆρξαν τότε τά τῆς «Μακεδονίας», «Ν. Ἀλήθειας», «Φωτός», Ἀγκύρας», «Ἐθνικῆς», «Ἐλλάδος», «Independant», «Γενῆ Ἀστήρ», (τοῦ ἀποθανόντος Ἀβδουραχμάν Ἀρίφ βέη, τὸ ἔργον τοῦ δόποιου συνεχίζουν οἱ δύο οιοὶ αὐτοῦ) «Ἀβενίρ» λησμονηθείσα ἐπίσης ἐκ τῆς ἐφημεριδογραφίας μαζὶ καὶ «Sirpski Glasnik» τοῦ κ. Ἀναστασίου Μπέη. Ὁ «Κήρυξ» τῶν κ.κ. Χατζηγάγου, Μεσολογγίου καὶ Βαλσαμάκη, τόν δόποιον ἐλησμονήσαμεν ν' ἀναφέρωμεν ἐν τῇ ἐφημεριδογραφίᾳ μας ἔξετυπούτο εἰς τά τυπογραφεῖα τῶν κ.κ. Ξενοφωντίδου καὶ Παντελῆ ἐπὶ τίνας μῆνας μόνον, ὡς ἐπίσης καὶ τό σατυρικόν περιοδικόν ὁ Φαφλατάς τοῦ ἐκ Κρήτης ποιητοῦ ἀειμνήστου Δ. Κολλιγιάνη. Ὁσαύτως ἀρκετόν ρόλον ἔπαιξε τό τυπογραφεῖον τοῦ ἐξ Αιγύπτου ἔγκαταστάντος ἐνταῦθα περιοδικοῦ «Κόσμος» ὅστις πάλιν ἔξεδόθη ἔδω ἐπ' ἀρκετόν χρονικόν διάστημα ὑπό τοῦ ἴδιου ἰδιοκτήτου ἐξ Ἀλεξανδρείας ὄρμαμένου κ. Ἀργυρίου Δρακόπουλου μέ Διευθυντήν τὸν παλαιμάχον ἐν Κάιρω δημοσιογράφον (Διευθυντήν καὶ ἰδιοκτήτην τοῦ ἑκεὶ Χρόνου) κ. Μιχαήλ Κωνσταντινίδην.

Δυστυχῶς δημως ἡ μεγάλη πυρκαϊά τοῦ 1917 τά ἀπεδεκάτισεν. Οὕτως ἐκάπσαν τά τυπογραφεῖα τῆς «Ν. Ἀλήθειας», τοῦ Ἡρακλείδου, τῆς «Ἐλλάδος», τοῦ Διβόλη, τοῦ Τριανταφύλλου, τῆς «Γενῆ Ἀστήρ» τοῦ Μπεζές, τοῦ Ἀκουαρόνη, τοῦ Βικοπούλου, (διπέρ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε πωληθῆ εἰς τὴν Προσωρινήν Κυβέρνησιν), τοῦ Μπέρου καὶ τῆς ισραηλιτικῆς ἐφημερίδος «Ἀβενίρ». Ὅπεστησαν δέ ζημιάς κατά τό μᾶλλον καὶ ἡτον τά τῶν κ.κ. Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Χριστομάνου καὶ Μακεδονίας. Τότε ἀκριβῶς ἐφάνη ἡ μεγίστη δύναμις τοῦ Τυπογραφείου τοῦ κ. Ἰωάννου Κουμένου. Ἀπό τῆς ἐπομένης τῆς πυρκαϊᾶς ἔτυπων τάς καθημερινάς ἐφημερίδας εἰς μὲν τὴν Ἑλληνικήν γλώσσαν τὴν «Ν. Ἀλήθειαν» καὶ τὴν «Ἐλλάδα», εἰς δέ τὴν γαλλικήν τὴν «Tribune», καὶ τὴν «Paris Balkans» καὶ εἰς τὴν σερβικήν τὴν «Bella Serbia» καὶ τὴν «Sirpski Glasnik», ἐκτός ἐννοεῖται καὶ τῶν ἀπείρων τυπογραφικῶν ἐργασιῶν τοῦ Στρατοῦ, τῶν Δημοσίων Γραφείων, τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ τῶν διαφόρων ἱδιωτῶν, θεάτρων καὶ Σωματείων. Τό ρεκόρ αὐτό τοῦ τυπογραφείου μου, ἀνευ περιαυτολογίας, ὡς καὶ τό προηγούμενον καθ' ὅ μετ' ἄγριον συναγωνισμόν μεταξύ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ συναδέλφων κατά τό πρώτον ἀκριβῶς ἔτος τῆς ἴδρυσεως, τό 1916, ἀνελάβομεν ἐκτύπωσιν 240.000 ὁ-

Θεσσαλονίκη: 19ος αιών (Σχέδιον ταξιδιώτου).

νομάτων των Μητρώων Θεσσαλονίκης, 130.000 δυνάτων έκλογικών καταλόγων, μετά τής καθημερινής έκδόσεως τής «Άγκυρας» και τού «Τηλεγράφου» μου, τής «Έλευθέρας Μακεδονίας» τού «Δικαίου», τής «Echo de Salonique» τού «Ruski Slovo» καί κτλ., πάντα ταῦτα, λέγω, ἐντός χρονικοῦ διασπῆματος μικροτέρου τῶν 4 μηνῶν ἀσφαλῶς ἀναγκάζουσι τὴν τυπογραφικήν τέχνην τῆς Θεσσαλονίκης νά ἐπαιρεται.

Ἐπί τέλους παρῆλθεν ἡ ζάλη τῆς πυρκαϊᾶς καὶ ἥρχισαν πολλαπλασιαζόμενα πάλιν τὰ τυπογραφεῖα. Ὁ κ. Ἀκουαρόνη, πατήρ συνεταιρισθείς μετά τοῦ κ. Μπεχάρι Ἰδρυσαν νέον τοιοῦτον, οἱ υἱοί Ἀκουαρόνη ἐπίσης, ἡ «Ορίνιον ὠσάυτως, οἱ κ. κ. I. Κωνσταντινίδης, A. Μπέρος - Σκευάκης καὶ Σία, Τριανταφύλλου καὶ Σία, Νικολαΐδης, Παπαγιαννίδης, Ναγόπουλος, Κομνηνός, Μιχαηλίδης καὶ Παπαγεωργίου, ἡ «ΕΦΗΜΕΡΙΣ τῶν Βαλκανίων», οἱ κ. κ. Ντάσα, Ρούσο, Μπρούδο, Σιόν, ὁ κ. Μπεζές, ὁ κ. Ἀβραβανέλ, ὁ κ. Γιομτώβ, ἡ Γενή Ἀσήρ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Παπαγιαννίδης ἀπέθανε καὶ οἱ κληρονόμοι του, ὡς καὶ ὁ κ. Νικ. Μάνος, τῆς «Εθνικῆς», ἐπώλησαν τὰ ὑλικά εἰς τούς κ. κ. Δημ. Σκευάκην, Δημ. Λούβαρην καὶ Ἀθαν. Μάνον, οἵτινες ἰδρυσαν τὸ τυπογραφίον «Αύγη», ἀλλά καὶ αὐτοί ἀπεχώρησαν καὶ τὸ ἀνέλαβεν ὁ κ. Χατζηδημητρίου. Ἐφέτος δ' ἴδρυσαν τυπογραφεῖα ὁ κ. Βαφειάδης καὶ οἱ ιστραπλίται κ. κ. Ἀσέρ καὶ Σία.

Ἐις τούς τυπογράφους τῆς Θεσσαλονίκης παρατρέται ὅτι καὶ εἰς τάς ἔφημερίδας: δυσπιστία, ἀλληλοφάγωμα καὶ ἔξοντωσις μεταξύ των. Οὔτε σωματεῖον, οὔτε ηθικά υποχρεώσεις, οὔτε ἐπαγγελματική ἀλληλεγγύη, οὔτε καὶ αὐτή ἡ ἐπίπλαστος αἰσθηματολογία ἐμφωλεύει.

Παραλλήλως πρός τούς κ. κ. Τυπογράφους ἐργάζονται καὶ τά λιθογραφεῖα τῶν Ιστραπλίτων κ. κ. Γκαμένιο, Ἀντζέλ, τῶν Ιταλῶν κ. κ. Μπουφέτη πατρός καὶ υἱοῦ, καὶ τῶν ὄμογενῶν κ. κ. Πανά καὶ Σαράτση μέ διευθυντήν τοῦ κ. Παπάζογλου καὶ τῶν Ἀδελφῶν κ. κ. Κόγκα. Τό τοῦ ἐκ Κων/πόλεως Καρατζόγλου (εἰς ὃ ἔξετυποῦ ἡ εἰκονογραφημένη γελοιογραφική ἐβδομαδιά ἔφημερίς «Παπαγάλος», κατά τὸ σύστημα τοῦ Ἀριστοφάνους ἡ τοῦ Ἰταλικοῦ

«Papagallo») καέν, μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας.

Τὸ ἐμπόριον τοῦ χάρτου εύρισκεται κατά τὸ πλεῖστον εἰς τάς χειράς τῶν Ιστραπλίτων. Πρό καὶ μετά τήν πυρκαϊάν οἱ μεγάλοι χαρτέμποροι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ κ. κ. Ζάκ καὶ Γιούδα Ἀσέρ, οἱ Ἀδελφοί Κόβο, ὁ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, οἱ Υιοί Περαχία, ὁ κ. Χανανέλ Ναάρ. Εἰσαγωγεῖς δ' ὁ κ. Καλαμάρος, οἱ κ. Χαίμ Σούρες καὶ Σία, ὁ κ. Παράσχος ὁ κ. Γ. Ρώμπαπας, ὁ κ. Λασκαρίδης, ὁ κ. Πασανίκας, ὁ οἰκος Κ. Χ. Σταυρίδης καὶ Σία καὶ οἱ κ. κ. Π. Ξύστρης καὶ Γ. Πέτρου.

Χαρτοπωλεῖα καὶ Βιβλιοπωλεῖα ὑπάρχουν πάμπολλα. Τά σπουδαιότερα εἶναι ἐκ τῶν ἐλληνικῶν τοιούτων τά τῶν κ. κ. Ἰωάννου Κουμένου, ὁ «Ἐρμῆς» (τῶν κ. κ. Ξενοφωνίδου, Παντελῆ καὶ Ἀγγέλου), Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Τριανταφύλλου καὶ Σίας, Βαφειάδου, Νικολαΐδου, Σερφαίη Τσαούση, Ἀθανάσιου Μάνου, Βασιλείου Μάνου, Δημοσθένους Γιαπούλη, Παπακωνσταντίνου, Ρουτζούνη, Οίκονόμου κτλ. ἐκ τῶν Ιστραπλίτικῶν τά τῶν κ. κ. Χανανέλ Ναάρ, Μισουλάμ καὶ Ματαράσσο, Γαβριήλ Νεσίμ, Μπαρτζιλάη, Δάν Κοέν, Ράδιον, Ἰντερνασιονάλ, Λευκού Πύργου καὶ ἐν Ιταλίκον τό τοῦ κ. Παλούμπο.

Βιβλιοδετεῖα ἐκτός ἀπό τά τῶν κ. κ. Καστρινάκη καὶ Γεωργαντᾶ, Ἐρμοῦ, Τριανταφύλλου, Βαφειάδου, Ἰωάννου Κουμένου, ὑπάρχει καὶ ἐν ὀποκλειστικώς τοιούτον τό τοῦ κ. Ρούσο.

Κλισεδοποιεῖα δέν υπάρχουν. Τώρα προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν οἱ κ. κ. Ακουαρόνη καὶ Ἰωάννης Κούμενος. Χαράκτης εἰς μέν τῶν ὄρειχαλκον ὁ ἀρμένιος κ. Τζάκος, εἰς δέ τὸ ξύλον ὁ ἐκ Ρωσίας ὄμογενής κ. Ἰωάννης Καπαγιαννίδης, εἰς ἀπαντα δ' δύμου ὁ Ρωσός σκηνογράφος τοῦ Σκάιτηγκ Πάλας.

Ὑπάρχουν δύμως ἀντιθέτως γραμμογραφεία, ἐργοστάσια καταστίχων καὶ κατασκευῆς φακέλλων πρωτίστης τάξεως ὡς τό τοῦ κ. Ζαχάρα, Μιχαήλ καὶ Κοέν, τό τοῦ κ. Ἀβραάμ Χασίδ, τό τῶν κ. κ. Ζάν καὶ Γιούδα Ἀσέρ καὶ τό τοῦ Ἰωάννου Κούμενου.

Σφραγίδας κατασκευάζουν ἀπαντα τά ἐλληνικά Τυπογραφεῖα.

Ως βλέπουσι λοιπόν οἱ ἀνάγνωσται μας, δέν εἶναι μικρά ἡ δρᾶσις τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τήν τυπογραφίαν καὶ τό χαρτεμπόριον. Κίνησις μεγάλη, ἐργασία ἄθιθονος, τιμαὶ λογικαὶ μέχρι τοιούτου σημείου, ώστε πολλοὶ συγγραφεῖς καὶ αὐτό τό Δημόσιον καὶ ὅλοι οἱ στρατιωτικοί σχηματισμοί, οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης νά προτιμοῦν νά διδωσι τάς παραγγελίας τῶν ἐνταῦθα. Πολλοί δ' ἐμποροὶ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶν νά ταξιδεύωσιν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ νά προβαίνωσιν εἰς ἀγοράς μεγάλων ποστήτων χάρτου καὶ συναφῶν εἰδῶν, καθόσον εύρισκουσι μεγάλας διαφοράς εἰς τάς τιμάς μεταξύ τῆς ἐκεῖ ἀγορᾶς καὶ τῆς ἐδῶ.

Ἐν μόνον μᾶς λείπει... ἡ δομόνοια.

Δεκέμβριος 1923

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΜΕΝΟΣ

('Από τά ἑτησιον Ἡμερολόγιον «ΔΙΑΤΤΩΝ ΑΣΤΗΡ» Θεσσαλονίκη, 1924)

ΟΙ Έβραιοι στόν Κόσμο

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΣΑΟΥΣΕΣΚΟΥ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟ

Βουκουρέστι: Άναφερόμενος σε πρόσφατη κυκλοφορία άντισημιτικών έντυπων στή Ρουμανία, τά δύοια, συμφωνα με τις όρμοδιες ρουμανικές άρχες, εισήχθηκαν παρανόμως άπο τρίτη χώρα, ό Ρουμάνος Πρόεδρος κ. N. Τσαουσέσκου σε πρόσφατη δημια του (6.4.81) ένωπον τῆς ρουμανικῆς Έθνουσενεύσεως καταδίκασε τὸν 'Αντισημιτισμό. Συγκεκριμένα είπε:

«Οι όπισθιοδορικές άντιληψεις και οι προλήψεις πρέπει νά καταπολεμθοῦν μέ άποφασιστικότητα, όπως έπισης και οι παντός είδους θνητικιστικές, σωβινιστικές, φυλετικές και άντισημιτικές έκδηλώσεις ήσαν και έξακολουθοῦν νά είναι άντιθετες με τὴν ἐπαναστατική ἔργατική άντιληψην. Παρόμοιες έκδηλωσεις έξυπρετοῦν μόνο τὴν καταπίεση και τὸ διχασμὸ τοῦ ἔργατικού κόσμου και τῇ άνετότερη ἐκμετάλλευσή του. Ή ἐν γένει πολιτική και ἐκπαιδευτική δισπαιδαγώηση γιὰ τὴν μορφοποίηση τοῦ νέου ἀνθρώπου, μὲ μια ἀνέπυγμένη πολιτιστική και κοινωνική συνείδηση, πρέπει νά ἔδρασει στὶς μάζες τοῦ λαοῦ τὶς ἄρχες τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τοῦ συναδελφικοῦ πνεύματος τῆς συνεργασίας και τῆς ἀμοιβαίας υποστηρίξεως και τῆς ὀδελφότητος δῶλων τῶν ἐργαζομένων, ἀνέξαρτήτως θνητικότητος.

Υπό τῇ συνεχῇ ἐπιδείνωση τῆς διεθνοῦς καταστάσεως, μὲ τὴν ἔξαπλωση τῆς οἰκονομικῆς και διεθνοῦς καπιταλιστικῆς κρίσεως, γινόμαστε καὶ πάλι μάρτυρες τῆς ἀνταποκοινησης τῆς πολιτικῆς τοῦ μίσους ἀνάμεσα στὶς λαϊκές μάζες και τῆς διαιρέσεως τους, τῆς ἀναπτυσσόμενης δραστηριότητας τῶν ἀκροδεξιῶν και φασιστικῶν δργανώσεων, ποὺ ἀποβλέπουν στὴν κατάλυση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν· γινόμαστε μάρτυρες τρομοκρατικῶν πράξεων και θνητικοῦ μίσους, τῆς ἀνάζωπυρώσεως τοῦ ρατσισμοῦ και τοῦ ἀντισημιτισμοῦ... πού ἀποβλέπουν στὴν καταπάτηση τῆς ἐλευθερίας και τῆς ἀνέξαρτησίας τοῦ λαοῦ».

Ο ΔΡ. ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ ΑΠΟΚΗΡΥΣΣΕΙ ΤΗΝ ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΟΥ ΣΙΩΝΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ

Βιέννη: Σὲ πρόσφατη συνέντευξη Τύπου στὴν αὐτορική πρωτεύουσα, δι γεν. γραμματέας τοῦ 'Οργανισμοῦ τῶν Ηνωμένων Έθνῶν, Δρ. Κούρτ Βαλντχάϊμ, ἀποδεσμεύθηκε και ἀποκήρυξε, γιά πρώτη φορά δημοσίως, τὴν ἀπόφαση τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ ποὺ ταυτίζει τὸ Σιωνισμό μὲ τὸ Ρατσισμό. Μιά ἀπόφαση πού, ὅπως τόνισε, δὲν ὑπηρετεῖ τὴν ὑπόθεση τῆς ειρήνης στή Μέση Ανατολή. Ο Δρ. Βαλντχάϊμ, ὑπεραμυνόμενος τοῦ ἑαυτοῦ του, εἶπε ὅτι ἡ κριτική πού ἀσκεῖται κατά τοῦ προσώπου του, ἀφορᾶ τὶς ὀποφάσεις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, ἐπὶ τῶν ὅποιων οὐδεμίᾳ ἐπιρροή ἔχει και γιά δρισμένες ἀπό τὶς ὅποιες δὲν αἰσθάνεται καθόλου ίκανοποιημένος.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΤΩΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΙΓΑΙΠΤΟΥ - ΙΣΡΑΗΛ

Ίερος αλήμ: Ή πρώτη ἐπέτειος ἀπό τῇ σύναψη διπλωματικῶν σχέσεων μεταξύ Ισραήλ και Αιγύπτου ἐօρτάσθηκε μὲ δεξιωση πού ἔδωσε ὁ Ισραηλινός Πρόεδρος κ. Ιτσάκ Ναβόν πρὸς τιμὴν τοῦ Αιγυπτίου πρεσβευτῆ στὸ Ισραήλ, κ. Σάαντ Μορτάντα και τῶν μελῶν τῆς πρεσβείας στὸ προεδρικό μέγαρο, «Μπέτ 'Ανασί», τῆς Ιερουσαλήμ.

Άμφοτέροι ἀναφέρθηκαν μὲ ίκανοποίηση στὴ σταδιακή ἔξελιξη τῆς ὀμαλοποίησεως τῶν σχέσεων, ὃ δέ Πρόεδρος Ναβόν τόνισε ὅτι, παρά τὰ δοπιαδήποτε ἐμπόδια, ἐφόσον συνεχισθεῖ νά ὑπάρχει ἡ καλὴ διάθεση και στὶς δύο πλευρές, δὲλα τὰ ἐναπομείναντα προβλήματα θά ἐπιλυθοῦν.

Τὸ γεγονός ὅτι 50.000 Ισραηλινοί ἐπισκέψθηκαν τὴν Αιγύπτῳ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος, θά πρέπει νά θεωρηθεῖ σάν σπουδαῖο ἐπίτευγμα στὴν προσπάθεια γιά τὴν ὀμαλοποίηση τῶν σχέσεων.

Σὲ τηλεγράφημά του πρὸς τὸν Αιγύπτιο Πρόεδρο, κ. Ανουάρ Σαντάτ, ὁ Ισραηλινός Πρωθυπουργός, κ. Μεναχέμ Μπέγκιν, τονίζει ὅτι η συμφωνία ειρήνης Αιγύπτου - Ισραήλ πρέπει νά θεωρηθεῖ σάν «ένα δρόσισμο στὴν Ιστορία τῆς Μέσης Ανατολῆς» και ὅτι «ὅλοι μας πρέπει νά προσβλέπουμε στὶς συνεχεῖς προσπάθειές μας γιά τὴν πλήρη πραγματοποίηση τῶν συμφωνιῶν τοῦ Κάμπ Νταϊβίντ.

Απὸ τὴν ἄλλη πλευρά, τὸ Ισραηλινό ὑπουργεῖο τῶν Έξωτερικῶν σὲ ἀνακοίνωσή του, ἐπ' εύκαιρια τῆς ἐπετείου, ἐκφράζει τὴν ἀπογοήτευση τοῦ Ισραήλ γιά τὸ βραδύ ρυθμό τῆς διαδικασίας ὀμαλοποίησεως τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Ή εύθυνη γι' αὐτό, σύμφωνα μὲ τὴν ἀνακοίνωση, βαρύνει τούς ὑπὸ τὸν Πρόεδρο Σαντάτ Αιγύπτους ιθύνοντας.

Στὸ μεταξὺ δι Αιγύπτιος πρέσβυτος στὸ Ισραήλ, κ. Σάαντ Μορτάντα, ἀπέκαλψε ὅτι τέσσερις ἀνώτεροι Ισραηλινοί ἀξιωματούχοι ἀφίχθησαν στὴν Αίγυπτο γιά νά συζητήσουν τὸ ἐνδεχόμενο ἀμοιβαίων ἐπισκέψεων - ἀνταλλαγῶν νέων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Τῆς ἀντιπροσωπείας ἡγούνται δὲ κ. Νταϊβίντ Ρίβλιν, διευθυντής τοῦ τμήματος πολιτιστικῶν και ἐπιστημονικῶν σχέσεων τοῦ ὑπουργείου τῶν Έξωτερικῶν και κ. Α' Αβραάμ Όντέτ, διευθυντής τοῦ τμήματος νεότητος τοῦ ὑπουργείου Παιδείας.

Η πρώτη ἀνταλλαγὴ προγραμματίζεται νά λάβει χώρα ἐντός τῶν προσεχῶν μηνῶν. Όμαδες ἀπό 50 νέους θά φιλοξενηθοῦν ἀπό οικογένειες, σὲ ἀμφότερες τὶς χώρες. Θά περιοδεύσουν τὶς ἀντίστοιχες χώρες και θά ἔρθουν σὲ ἐπαφή μὲ ὄργανώσεις νέων.

ΒΕΒΗΛΩΣΗ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΥ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Παρίσι: Μεγάλη συγκέντρωση διαμαρτυρίας ἔλαβε χώρα πρὸ ἡμερῶν στὸ χώρο τοῦ Ισραηλιτικοῦ Νεκροταφείου τοῦ Βαγνεύς, στὰ νότια προάστια τοῦ Παρισοῦ, μετά τὴν πρόσφατη βεβήλωση - 24.4.81 - δύοδόν τα και πλέον μηνημάτων τοῦ νεκροταφείου, πολλά ἀπό τὰ δοπιὰ ἀνήκαν σὲ θύματα τῶν ναζιστικῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως, ἐνῶ σὲ πολλά ἀλλα ἀνεγράφησαν ἀγκυλωτοί σταυροί και ἀντισημιτικά συνθήματα, ὅπως: «Η Νυρεμβέρη γράψει σύντομα θά ἐκδικηθεῖ», «Ναι, στὴν φυλετικά ἔχαγγισμένη Εύρωπη», «Θάνατος στὸ Ισραήλ». Τὴν ἴδια ώρα πολλά ἔβραικά καταστήματα τοῦ Παρισοῦ ἔκλεισαν σὲ ἐνδειξη διαμαρτυρίας και πένθους. Τὴν εύθυνη γιά τὴ βεβήλωση ἀνέλαβε τὸ νέο Γαλλο - Ναζιστικό Μέτωπο (NFNF), μία ἀγνωστή μέχρι σήμερα ὄργανωση. Κατά πᾶσαν πιθα-

νότητα, άποτελεί παρακλάδι τής ήδη άπαγορευμένης νεο-ναζιστικής όμάδος που έδρασε κατά το 1979/80.

Άμεσως μετά τήν άποκαλυψη τής πράξεως κατέφθασε έπιτόπου ό υπουργός των Έσω Θερικών, κ. Κριστιαν Μπονέτ, ό όποιος συσκέφθηκε με τις ανακριτικές άρχες και τήν άστυνομία.

Μεταξύ των πολλών Γάλλων ήγετών πού καταδίκασαν τή νέα αύτή άντισημιτική ένέργεια συγκαταλέγονται ό τότε Γάλλος Πρωθυπουργός, κ. Ραϊμόντ Μπάρ, ό όποιος σέ πλευραφήματά του πρός τόν 'Αρχιραββίνο Ρενέ Σιράτ και τόν πρόεδρο τής 'Ενώσεως κατά τον Ρατσισμού και τού 'Αντισημιτισμού (LICRA), κ. Ζάν Πιέρ Μπλό, έξεφρασε τή «βαθύτατη άνησυχία» του γιά τήν άποτροπα αύτή ένέργεια, καθώς και ό Πρόεδρος Σιοκάρ ΝΤ 'Έσταϊν, ό όποιος έξεφρασε τόν άποτροπιασμό του και δήλωσε ότι οι δράστες τής βεβηλώσεως τού Νεκροταφείου θά «άνακαλυφθούν και θά τιμωρηθούν».

Σύμφωνα, τέλος, μέ τήν 'Αστυνομία, ξένες έξτρεμιστικές όργανώσεις, πού προφανώς συνδέονται με τήν 'Οργάνωση γιά τήν 'Απελευθέρωση τῆς Παλαιστίνης, ένισχύουν αύτήν τήν άντισημιτική έκστρατεία. Οι ίδιες αύτές όργανώσεις εύθυνονται και γιά τή βομβιστική ένέργεια κατά τής Συναγωγής τής Rue Copernic τού παρελθόντος Όκτωβρίου, κατά τήν όποια σκοτώθηκαν τέσσερα άτομα και τραυματίσθηκαν δώδεκα.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΣΤΟ RABBINO A. ΣΡΑΪΜΠΕΡ

Ιερούσαλημ: 'Ο ραββίνος καθηγ. Αβραάμ Σοφέρ Σράϊμπερ έλαβε τό Ισραηλινό βραβείο τής Θρησκευτικής έπιστημολογίας τό διπλο, όπως κάθε χρόνο, θά άπονεμηθεί σε ειδική τελετή κατά τήν 'Ημέρα τής 'Ανεξαρτησίας τού Ισραήλ.

Γεννημένος στήν Ούγγαρια τό 1917, ο ραββίνος Σοφέρ Σράϊμπερ, άπόγονος τής φημισμένης οικογενείας ραββίνων και έπιστημόνων, μετανάστευσε στήν Παλαιστίνη τό 1939. Επί πολλά χρόνια ύπαρτησε σέ κοινότητες τής 'Ελλάδος και τής Ιταλίας, ένω όπό τό 1948 μέχρι τό 1966 διετέλεσε καθηγητής στό 'Εβραικό Θεολογικό Σεμινάριο τής Νέας Υόρκης.

(Σημ. «ΧΡΟΝΙΚΑ»: 'Ο ραββίνος Σράϊμπερ διετέλεσε ραββίνος Κερκύρας στήν προπολεμική περίοδο, ένω άμεσως μετά τήν άπελευθέρωση άφιχθη στήν 'Ελλάδα, έπειτα όπο πρόσκληση τού ΚΙΣ, γιά νά περιοδεύσει τίς διασωθείσες Ισραηλιτικές Κοινότητες και νά εισηγηθεί έπι τών μέτρων τής άναδιοργανώσεώς τους).

Άπο τή ζωή τῶν Κοινοτήτων

Τό τέταρτο Πανελλαδικό Συνέδριο Έβραιων Γυναικῶν

Στής 11 και 12 Μαΐου 1981, έγινε στό Βόλο τό 4ο Πανελλαδικό Συνέδριο Γυναικῶν τῶν Ισραηλιτικῶν Κοινοτήτων. Συμμετεῖχαν άντιπρόσωποι τών δύο διαφορετικών ιδεολογιών: ΒΙΖΟ και ΑΒΙΒ από 'Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Τρίκαλα, Χαλκίδα και Βόλο. Ή νεοσύστατη δύμα ABIB Ιωαννίνων μέ επιπλοκή της πρός τό Συνέδριο έδωσε άπολογισμό πεπρωμένων. Τήν έκδηλωση τίμησε μετά τήν παρουσία της ή Κα Γιάις, συζυγος τοῦ Διπλωματικοῦ Αντιπροσώπου τοῦ Ισραήλ στήν 'Ελλάδα.

Στής άποφάσεις τού Συνεδρίου τονίζεται ή ανάγκη γιά τή σύσφιξη τών σχέσεων και τή συνεργασία τών τοπικών δύμάδων – τημμάτων τήν πρασδέλευση νέων μελών και τήν ένημέρωση δήλων τών μελών γύρω από τά έβραικά ζητήματα.

Τό έπόμενο Συνέδριο άποφασίστηκε νά γίνει τήν διοίξη τού 1982.

Η Κοινότης Λαρίσης σέ έκδηλωσεις τής περιοχής

Οι πρόεδρος και γεν. γραμματεύς τής Ισραηλιτικής Κοινότητος Λαρίσης κ.κ.Ε. Μωσαής και Μ. Λεβής, προσκληθέντες παρέστησαν, στής έκδηλωσεις πού έγιναν γιά την μετακομιδή στή Λάρισα τού λειψάνου τού 'Αγιού Αχιλείου, πολιούχου τής πόλεως. Έπισης προσκληθέντες παρέστησαν στής έκδηλωσεις πού έγιναν από τήν ΕΤΒΑ γιά τά έγκαινια τής Βιομηχανικής περιοχής Λαρίσης.

*

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΩΝ

Γραφεία: Σουρμελή 2

Αθήναι (109) - Τηλ. 88.39.952

* Εκδότης: τό Κ.Ι.Σ. έκπροσωπούμενον ύπό τού Προέδρου του κ. Ιωσήφ Λόβιγγερ, ό όποιος είναι και ύπευθυνος συμφώνως τών νόμων (Σουρμελή 2 - Αθήναι).

* Επιμέλεια έκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τής Ένωσεως Συντακτών Περιοδικού Τύπου.

* Υπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνη ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Αθήναι.

* Η άναδημοσίευσις κειμένων είναι έλευθερα, μέ τήν προϋπόθεσι ότι θά άναφέρεται η πηγή: Περιοδικό «Χρονικά», Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου.

Άκροπολις: Σέ χρονογράφημά του μέ τίτλο «Έν στόματι ρωμφαίος» ὡς κ. Π. Παπαδούκας, μιλῶντας γιά τό αγριώτατο θηρίο πού λέγεται δινθρωπος», σημειώνει μεταξύ τῶν ἄλλων σφαγών: «'Υπερπηδοῦμε μερικά χρόνια καὶ φτάνουμε στὸν τλευταῖο πόλεμο. Στό... ἐπιστημονικά ὄργανωμένο σφαγεῖο τοῦ Χίτλερ, στά κρεματόρια. Πέντε ἔκατομμύρια Ἐβραίοι, γιατὶ ἦταν Ἐβραίοι!» (2–5–1981).

Ἐνημέρωση (Βόλου): Σέ ἀρθρο τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ.Ζαχ. Τσιρπανλή ἀναφέρεται ὅτι, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπογραφὴ τοῦ 1866, οἱ κατοίκοι τῶν Ἰωαννίνων κατανέμοντο σέ 10.000 Χριστιανούς, 5.000 ὁθωμανούς καὶ 3.000 Ἐβραίους,(3–5–1981).

Ἀργολίδα: Σέ ἀρθρο τῆς ἀναφέρεται στὸ «Πάσχα: τῇ γιορτῇ τῶν Ἐβραίων ποὺ πέρασε στὸν Χριστιανισμό» (22–4–1981).

Γυναίκα: Ἡ Μαρία Γλυμιδάκη, Νο 82211 στὸ Ἀουσβίτς, θυμάται μεταξύ ἄλλων ἀπό τὴν ζωὴ τῆς στὸ φοβερό στρατόπεδο: «Κι ὅταν δέν ἔφταναν οἱ Ἐβραίοι, γιά νά γεμίσουν οι φούρνοι, ἔπαιρναν στὴν τύχῃ συμπλήρωμα ἀπό μᾶς». (6–5–1981).

Ἐστία: Μέ τίτλο ἡ «Ἀντιεβραϊκαὶ διαδηλώσεις ὥργανωμέθησαν εἰς Μίτσιγκαν» δημοσιεύει ὅτι: «Οἱ ὑπέρθορυβώδεις ἔρτασμοι Ἐβραίων καὶ Ἐβραιοφίλων, εἰς τὴν πόλιν Σάουθφλδ τοῦ Μίτσιγκαν, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, διά τὴν 33ην ἐπέτειον τῆς ιδρύσεως τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραὴλ προεκάλεσαν, χθές ἀντιδιαδήλωσιν Νεοναζιστῶν, οἱ ὅποιοι παρῆλασαν μέχιτερικάς στολάς, κραδαίνοντας πινακίδας μὲ ἀγκυλωτούς σταυρούς καὶ μὲ προκλητικά ἀντιεβραϊκά συνθῆματα, ώς «Ο Χίτλερ εἶχε δίκαιον!» Ολοκαύτωμα: ἔξι ἔκατομμύρια ψευδῶν!», «Οχι πλέον ἄλλοι Ἐβραϊκοὶ πόλεμοι!» «Πρώτον ἡ Ἀμερική καὶ ἐπειτα τὸ Ἰσραὴλ!» Ἡ ἀντιδραστική τῶν Ἐβραιοφίλων διαδηλωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀπήντων μὲ ὕβρεις εἰς τὰ προκλητικά συνθήματα, προκάλεσε τὴν ἐπέμβασην τῆς Ἀστυνομίας, ἡ ὅποια διέλυσε τὴν διαδήλωσιν τῶν τελευταίων, δέκα μόλις λεπτά μετά τὴν ἐναρξίν της. (11–5–1981).

Αθηναϊκός Τύπος: «Ολες σχεδόν οἱ ἐφημερίδες δημοσιεύσαν πλοροφορίες γιά τὴν νεοναζιστικὴ διμάδα, ποὺ αὐτοσποκαλεῖται «Κινηματοῦ Τρίτου Ράιχ» πού δολοφόνησε στὴν Φραγκούρτη τὸν Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς ύπουργό Οἰκονομικῶν τοῦ Ὀμοσπόνδου Κρατιδίου τῆς Ἔστης Χάντς Χέρμπερτ Κάρου.

Ἐλευθεροτυπία: Μέ τίτλο «Πάπας καὶ Φασισμός δημοσιεύει τὸ παρακάτω ἀρθρο: «Τριάντα ἔξι χρόνια μετά τὴν κατάρρευση τοῦ χιτλερισμοῦ, μέσα σ' ἓναν ἀφανισμένο πλανήτη μὲ 20 ἔκατομμύρια νεκρούς ὁ καρκίνος αὐτός τῆς ἀνθρωπότητας ξανασκηνεῖ τὴν ταφόπετρὰ του καὶ βγάζει τὸ κεφάλι ἀπό τὸ μνῆμα του.

Στὴ Δυτικὴ Γερμανία, ἀνακοινώνεται ἐπίσημα, διτὶ ὁ νεοναζισμός «σπημειώνει ἔξαρσιν» – καὶ σχεδόν ἀμέσως ὑστερα ἀπό τὴν ἀνακοίνωση αὐτῆς δολοφονεῖται ὁ ύπουρος Οἰκονομικῶν τοῦ κρατιδίου τῆς Ἔστης, γιά τὸ μοναδικό λόγο πῶς ἦταν Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς. Στὴν Αύστρια, ἀνάμεσα σὲ ἀνάλογα φαινόμενα, πέφτει δολοφονημένος ἔνας γερουσιαστής, ἐπίσης Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς. Στὶς Ἡνωμένες Πολιτείες, διάφορα καθάρματα φωτογραφίζονται καμαρωτά φορώντας καπέλα καὶ περιβραχίονα μὲ τὸ καταραμένο σῆμα, τὸν ἀγκυλωτὸ σταυρό, καὶ τὰ πρακτορεῖα διοχετεύουν τίς φωτογραφίες τους στὸν κόσμο γιά νά τὶς θαυμάσει! Στὴν Ἰταλία, φασιστικὲς ὥργανωμέτης βιθίζουν κάθε τόσο τὴν χώρα στὸ πένθος, δολοφονῶντας χωρὶς διάκριση, μὲ ἀποκορύφωμα τὴ γνωστὴ ἐκατόμυθη κατά τὴν ἀνατίναξη τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τῆς Μπολώνιας. Στὸ Βέλγιο, πρὶν ἀπό λίγες μέρες, τὸ δικαστήριο ἀποφασίζει τὴ διάλυση μιᾶς ὥργανωσης, ποὺ χαρακτηρίστηκε ναζιστική. Καὶ τώρα, ἡ κατάπτωση ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ Πάπα, στὴ μέση τῆς καταμετρῆσης πλατείας τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἀπό τὸν ἐκπαιδευμένο Τούρκο φασίστα...

Ποὺ πάει ἡ ἀνθρωπότητα; Ποὺ πάμε; Τίποτα λοιπὸν δὲ διδάχθηκε ὃ ἀδιόρθωτος κι ἀμετανόητος αὐτὸς κόσμος ἀπό τὸ φοβερότερο λουτρό σίματος ποὺ γνώρισε ποτὲ στὴν ματωμένη Ἰστορία Του; Μετά τὸ 1945, τὰ ἐγκλήματα, τὰ βασανιστήρια κι ὄλες οἱ ἀλλες οἱ χιτλεροφασιστικές κτηνωδίες θὰ ἐπρεπε νά είχαν γίνει πρωτεύον μάθημα σ' ὅλα τὰ σχολεῖα τῶν χωρῶν ποὺ γνώρισαν αὐτὴ τὴ μάστιγα καὶ γόγγυσαν ἀπό τὸ πέρασμά της γιά τὴν ἀντιφασιστικὴ διαπαταδαγγώση τῶν νέων γενεῶν. Καὶ ἐπίσης, θά ἐπρεπε κάθε κρατικός μχανισμός νά χτυπάει ὀλύπητα κι ἔξοντωτικά τὴν παραμικρή ἔνδειξη ἀναβιώσης τοῦ φρικιαστικοῦ «φαινομένου». «Ἄντι γι' αὐτό, ἡ ἀνοχή, ἡ μακαριότητα, ἡ ἀδιαφορία – μὲ τὰ ἀναπόφευκτα ἀποτέλεσματά τους, φυσικά. Γιατὶ, ἀς μήν Ισχυριστεῖ κανείς δητὶ μιὰ πλειάδα Ισχυρῶν, ὥργανωμένων κρατῶν δὲ θά μποροῦσε ἀπό κοινοῦ νά συντρίψει αὐτοστιγμέτη τὴν περιβόητη «μυστηριώδη» φασιστική διεθνή, ἀν τὸ ηθελε. Οἱ κρατικές ἔξουσιες, ποὺ στὶς ἐπικράτειες τους ἀναπτύσσεται τὸ δύσσοσμο φρούτο τοῦ νεοναζισμοῦ, δὲ θέλουν νά τὸ ξεριζώσουν, ἡ καθεμιά γιά δικούς της λόγους. Ἐπαναλαμβάνουν τὸ μοιραίο σφάλμα τοῦ μεσοπόλεμου, ποὺ παραλίγο νά παραδώσει τὴν ἀνθρωπότητα δέσμια γιά αἰώνες στὰ νύχια τοῦ ναζισμοῦ. Ἀραγε, μετά τὸ σιλατηρό δράμα τῆς πλατείας τοῦ Ἀγίου Πέτρου, θά συνέλθουν;» (16–5–1981).

Ριζοσπάστης: Σέ ἀρθρο μέ θέμα «Προετοιμασίες γιά τὴν ἰδρυση τοῦ ΕΑΜ» ἀναφέρει γιά τὰ πρώτα ἀντιστασιακά στηρίγματα ὅτι: «Ἡ δουλειά τῶν δραπετῶν – ἔξοριστων Ἐβρισκέ σὲ δρισμένα μέρη, στηρίγματα τοῦ κόρματος πού προϋπήρχαν ἡ δρχίσαν νά δημιουργοῦνται λίγο πρὶν. Τέτοια στηρίγματα ὑπήρχαν στὴ Μακεδονία, στὴ Θεσσαλία, στὴν Ἡπειρό καὶ ἄλλοι. Στὴ Θεσσαλία ἦταν ἡ Ἀλέγκρα (ἐβραία ἀπό τὰ Τρίκαλα) καὶ ἄλλα στελέχη. Μετά τὴ συνθηκολόγηση τῆς ἡγεμίας τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐπάνοδο τῶν μαχητῶν τοῦ ἀλβανικοῦ μετώπου στὶς ἐστίες τους, σὲ ἀρκετές πόλεις καὶ κωμοπόλεις οἱ κομμουνιστές – πολεμιστές καὶ ἄλλοι ἀγωνιστές, ἀνέλαβαν τὴν ἀνασυγκρότηση τῶν τοπικῶν ὥργανωσεων τοῦ κόμματος. Ἡ δουλειά τῆς ἀνασυγκρότησης ἐνισχύθηκε μὲ τὸν γυρισμό δραπετῶν – ἔξοριστων». (14–5–1981).

Ταχυδρόμος: Μέ τίτλο «Δ. Γερμανία: Ναζιστική ἔξαρση», σημειώνει: «Κάποια δείγματα μιᾶς πολιτικῆς καὶ ίδεολογικῆς ἀναζυγώμασης παλαιῶν παθῶν, ἀρχίζουν νά διαγράφονται ἀνησυχητικά στὴ πολιτική καὶ κοινωνική ζωὴ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας... Στό μεταξύ, τὴν εύθυνη, γιά ἡ δολοφονία στὴ Φραγκούρτη τοῦ Ἐβραϊκῆς καταγωγῆς ύπουργο Οἰκονομού

κών τού κρατιδίου τῆς Έσσης, Χάιντς Χέρμπερτ Κάρυ, ἀνάλαβε δίγνωστη ναζιστική όμάδα πού αύτοαποκαλεῖται «Κίνημα τοῦ Τρίτου Ράιχ». Οι παρατηρητές σχετίζουν τή δολοφονία τοῦ Κάρυ με τόν φόνο τοῦ, ἐπίσης ἐβραϊκής καταγωγῆς, Αύστριακού γερουσιαστή. Χάιντς Νίττελ πού ἔγινε τήν Πρωτομαγά στή Βιέννη. Σημειώνεται ὅτι, ὁ πατέρας τοῦ Κάρυ, ἔχει πεθάνει σε ναζιστικό στρατόπεδο συγκέντρωσης». (21—5—1981).

Καθημερινή: «Δυό ἀντιρασιστικές ὄργανώσεις τῆς Γαλλίας, ή MBAP και ἡ LICRA, κατηγοροῦν τήν Ἰντερπόλ, διεθνή σύνδεσμο τῆς ἀστυνομίας, ὅτι ἔχει διατηρήσει τούς καταλόγους τῶν Ἐβραίων πού εἶχαν καταρτίσει οἱ Ναζί. Μέχρι τό 1945, οι καταλόγοι τῆς Ἰντερπόλ εἶχαν χρονιμεύσει στό κυνήγι καί στήν ἔξολθρευση τῶν Ἐβραίων. Λέγεται ὅτι τά όρχεια μετεφέρθηκαν, μετά τόν πόλεμο. στίς Βρυξέλλες, πού ή ὄργανωση ἐπανασυστάθηκε στίς 6 ἱουνίου τοῦ 1946, ὑπό τήν προεδρία τοῦ γενικού ἐπιθεωρητή τῆς βελγικής Ἀσφαλείας, Φλόρεντ Λουβάγκε. Ἀπό τότε, ἡ ἔδρα τῆς ὄργανωσης εἶναι στό Παρίσι. Κατά τά λεγόμενα τοῦ Φρανσουά Μπονέ, ὁ πρώτος γενικός γραμματέας τῆς Ἰντερπόλ, Λουΐ Ντυκλού και ὁ διάδοχός του Ζάν Νεπότ, εἶχαν ἐργαστεί στήν Ἀσφαλεία, σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς κατοχῆς. Ἀρα, δέν είναι περίεργο τό γεγονός ὅτι ἡ Ἰντερπόλ ἀρνήθηκε τή συνεργασία τῆς στήν ἀναζήτηση τῶν ἐγκληματιῶν πολέμου και ἀργότερα μέ τόν ὄχασθληθεῖ μέ τή διεθνή τρομοκρατία. Καί τό ἐπικείμενο καταπέλτης τοῦ Μπονέ: «Ο πρόεδρος τῆς Ἰντερπόλ ἀπό τό 1968 — 1972, Πώλ Ντίκοφ, εἶναι ἔνας τέως Ἑς — Ἑς. Ἡρα αὐτού εἶναι οι λόγοι πού ἡ Ἰντερπόλ ἀρνεῖται νά υποβληθεῖ στόν ἐλεγχο τῆς «Ἐπιτροπῆς τῶν ἐλευθεριών». (26—5—1981).

Αύγυ: Σέ μέρος γιά τά 40 χρόνια τῆς «Ἐθνικής Ἀλληλεγγύης» σημειώνει ὅτι: «Κάτω ἀπό τίς ἀνθρωπιστικές και πατριωτικές σημαῖες τῆς τάχτηκαν ἑκατομμύρια Ἐλλήνες και ἡ συνισταμένη τής δράσης τούς ἔσωσε ζωές ἀπό τήν πείνα και τό θάνατο, φυγάδευσε και ἔκρυψε διωκομένους, Ἐλλήνες και συμμάχους, περιέθαλψε και φρόντισε γιά τή σωτηρία τῶν διώκομένων Ἐβραίων και τῶν ἡττημένων Ιταλῶν στρατιωτῶν, συντήρησε οἰκογένειες ἀνταρτῶν και προπαντός περιέθαλψε τούς κρατούμενους στά στρατόπεδα τοῦ κατακτητή, ἔξασφαλίζοντας, ἀπό τό ύστερημα τοῦ πεινασμένου λαοῦ μιά μπουκιά και γιά τούς ἀγωνιστές του». (24—5—1981)

Καθημερινή: «Ο δημοσιογράφος Ιάκωβος Τίμερμαν, πού βασανίστηκε στίς φυλακές, ἀποκαλύπτει ὅτι «Ο ἀντισημιτισμός τῆς Ἀργεντινῆς ἀντιγράφει τούς Ναζί». (24—5—1981)

Βῆμα: Γράφοντας γιά ἔνα ταξίδι του στήν Ισπανία ὁ καθηγητής Μ. Ἀνδρόνικος σημειώνει ὅτι ἔκει «Ἀκουσα τό ποιό ὥραιο μάθημα γιά τή συνυπαρξή Ἀράβων, Χριστιανῶν και Ἐβραίων, και εἶδα τήν ἴδια γλώσσα τῆς τέχνης νά μιλά και στούς τρεῖς λαούς και νά μεταδίδει στόν καθένα τό μήνυμα τῆς δικῆς τοῦ θρησκείας, πού τελικά εἶναι ἵδιο». (27 — 5 — 1981).

Κήρυξ (Χανιών): Δημοσίευσις ἐνός συνταρακτικοῦ ρεπορτάζ τοῦ κ. Ιω. Ἀνδρουλιδάκη ἀπό τούς φοβερούς διωγμούς και τήν γενοκτονία τῶν Ισραηλίτων στά μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβίας, μέ τίτλο «Ἡ ἔξοντωσις τῶν Ἐβραίων τῆς Ἑλλάδος» (ἀπό 21 — 5 — 1981).

Ταχυδρόμος. Μέ τίτλο «Ἐπιβεβαίωνται ή αύθεντικότητα τοῦ Ἡμερολογίου τῆς Ἀννας Φράνκ» γράφει: «Τήν αύθεντικότητα τῶν ἡμερολογίων τῆς Ἀννας Φράνκ, τῆς νεαρῆς Ἐβραίας πού χάθηκε τό 1944, σέ ηλικία 15 ἔτῶν, σέ στρατόπεδο συγκέντρωσης, ἔρχονται νά ἐπιβεβαιώσουν μά σειρά ἀπό νεότερα ντοκουμέντα. Τά ντοκουμέντα στάλθηκαν στό γερμανικό περιοδικό «Stern», ἀπό οἰκογενειακό γνωστό τής οἰκογένειας Φράνκ, πού θέλησε, οὕτως, νά παραμείνει ἀνώνυμος. Τά ντοκουμέντα εἶναι, συγκεκριμένα, δύο γράμματα τῆς «Ἀννας Φράνκ στή γιαγιά της, γραμμένα ἀπό τήν Όλλανδία, τόν τόπο τῆς ἔξοριας τῆς οἰκογένειας Φράνκ. Μαζί μ' αὐτά ὁ ἀνώνυμος ἀποστολέας, ἔστειλε και ἔνα μενταγιόν μέ τήν ἡμερομνία γέννησης τῆς Ἀννας, καθώς και τρεῖς φωτογραφίες τῆς μαζί μέ δλα μέλη τῆς οἰκογένειας. Ὁπως εἶναι γνωστό, ἡ αύθεντικότητα τῶν ἡμερολογίων εἶχε ἀμφισβήτηθεῖ ἐπανειλημένα μετά τήν πρώτη ἔκδοση, τό 1947. Ἡ προσθήκη τῶν νέων ντοκουμέντων, οὕτως, τά δοπιά τό «Stern» ἔστειλε στό Βασιλικό Ἰνστιτούτο Πολεμικῶν Ἀρχείων τοῦ Ἀμερικανικοῦ Στρατού, ἔρχεται νά δρει τίς ἀμφιβολίες. Ὁπως εἶναι γνωστό, τό Ἰνστιτούτο ἔτοιμαζε νέα κριτική ἔκδοση τοῦ Ἡμερολογίου, ή όποια ύπολογίζεται ὅτι θά εἶναι ἔτοιμη τό 1982». (4 — 6 — 1981)

«Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ»

Διευκρίνησις γιά μιά διμίλια

Στίς 24 Μαρτίου 1981, στή Νέα Φιλική Ἐταιρεία, ὁ χημικός — μηχανικός, πρόεδρος τοῦ «Ἀνθρωπιστικοῦ Συνδέσμου Ἀθηνῶν» κ. Κ. Μαλάμης μίλησε μέ θέμα «Ἡ ώρα τοῦ Ἐλληνισμοῦ».

Ο διμιλήτης, μεταξύ τῶν ἀλλων, κατεφέρθη, κατά προσφιλή συνήθεια τῶν τελευταίων χρόνων(!) και «κατά τοῦ Σιωνισμοῦ και τῶν παραφυάδων του», δόποις, κατά τόν διμιλήτη, «ὅπως καί οι δλλοι ἔχθροι τοῦ Ἐλληνισμοῦ, οι δόποιοι ἔχουν βραχυκυκλώσει τήν χώραν μας, δέν θά δυνηθοῦν νά υποσκελήσουν τό ἐλληνικόν πνεύμα, τό δόποιον δέν θά παύσει νά ἀποτελεῖ τήν γνησίαν ἔκφρασιν τοῦ πο-

λιτισμοῦ, τῆς χριστιανικής ἀληθείας και τοῦ ἀνθρωπισμοῦ».

■ Σχετικά μέ τήν φράση αύτή δι Πρόεδρος τῆς Νέας Φιλικής Ἐταιρείας κ. Ε. Μπλέτσας, γνώρισε, μέ ἐπιστολή του στό Κ.Ι.Σ. «... δτι αἱ δμιλαι δέν λογοκρίνονται ἑκ τῶν προτέρων ύπό τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἐταιρείας, τό δποιον δέν ἔχει ἐπίσης τήν δυνατότητα παρεμβάσεως διαρκούσης τῆς δμιλίας. Ἡς δλλου τό περιεχόμενον τῶν δμιλῶν δέν ἀπηχεῖ πάντοτε και ίδιως δσον ἀφορά εἰς μερονωμένας φράσεις τήν γνώμην τῆς Ν.Φ.Ε.»

עץ חיים חי

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18)